

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA

ATASKAITA

**PO VIZITŲ TAURAGĖS APSKRITIES SUAUGUSIŲJŲ GLOBOS ĮSTAIGOSE:
KVĖDARNOS PARAPIJOS SENELIŲ GLOBOS NAMUOSE,
VŠĮ SKAUDVILĖS PALAIKOMOJO GYDYMO
IR SLAUGOS LIGONINĖS GLOBOS SKYRIUJE,
KALTINĖNŲ PARAPIJOS SENELIŲ GLOBOS NAMUOSE,
VŠĮ KALTINĖNŲ PIRMINĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS CENTRO
GLOBOS SKYRIUJE,
SEREDŽIAUS SENELIŲ GLOBOS NAMUOSE,
VŠĮ JURBARKO SOCIALINĖS PASLAUGOS
NEĮGALIŲJŲ GLOBOS NAMUOSE,
PAGĖGIŲ PALAIKOMOJO GYDYMO, SLAUGOS IR SENELIŲ
GLOBOS NAMUOSE,
VŠĮ SMALININKŲ SENJORŲ NAMUOSE,
ADAKAVO SOCIALINĖS GLOBOS NAMUOSE
IR TAURAGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS BĮ
LAUKSARGIŲ GLOBOS NAMUOSE**

2018-11-12 Nr. PRJ2018/1-75

Vilnius

I. NACIONALINĖ KANKINIMŲ PREVENCIJA, BENDRA INFORMACIJA APIE APSILANKYMUS, AKTUALŪS TEISĖS AKTAI IR STANDARTAI

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriai nuolat lankosi laisvės apribojimo vietose ir vykdo nacionalinę kankinimų prevenciją pagal Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvųjį protokolą; Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga (toliau vadinama – Įstaiga) yra nacionalinė prevencijos institucija (Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo (toliau vadinama – LRSKĮ) 3, 19¹ straipsniai).

2. Seimo kontrolierius, Įstaigos vadovas Augustinas Normantas, vykdydamas nacionalinę kankinimų prevenciją, pavedė Įstaigos Žmogaus teisių biuro vedėjui Kęstučiui Jankauskui, patarėjams Jurui Taminskui, Kristinai Brazevič, vyriausiosioms specialistėms Aurelijai Baltikauskaitei ir Irmai Zablackaitei 2018 m. liepos 7–31 dienomis atlikti patikrinimus Tauragės apskrities suaugusiųjų globos įstaigose (toliau vadinama – globos įstaigos, įstaigos arba GĮ): Kvėdarnos parapijos senelių globos namuose (toliau vadinama – Kvėdarnos GN), viešosios įstaigos (VŠĮ) Skaudvilės palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninės Globos skyriuje (toliau vadinama – Skaudvilės PGSL), Kaltinėnų parapijos senelių globos namuose (toliau vadinama – Kaltinėnų GN), VŠĮ Kaltinėnų pirminės sveikatos priežiūros centro Globos skyriuje (toliau vadinama – Kaltinėnų PSPC), Seredžiaus senelių globos namuose (toliau vadinama – Seredžiaus GN), VŠĮ Jurbarko socialinės paslaugos Neįgaliųjų globos namuose (toliau vadinama – Jurbarko SP), Pagėgių palaikomojo gydymo, slaugos ir senelių globos namuose (toliau vadinama – Pagėgių GN),

VšĮ Smalininkų senjorų namuose (toliau vadinama – Smalininkų GN), Adakavo socialinės globos namuose (toliau vadinama – Adakavo GN) ir Tauragės rajono savivaldybės biudžetinėje įstaigoje (BĮ) Lauksargių globos namuose (toliau vadinama – Lauksargių GN).

Vadovaujantis LR SKĮ 19¹ straipsnio 4 dalies 6 punktu, vizitams globos įstaigose (Adakavo GN ir Lauksargių GN) buvo pasitelkta socialinio darbo ekspertė Ugnė Grigaitė (toliau vadinama – Ekspertas).

3. Kvėdarnos GN yra 24 vietos (dar 8 vietos – savarankiško gyvenimo namuose; iš viso 32 gyventojai tame pačiame pastate), Skaudvilės PGSL – 25 vietos, Kaltinėnų GN – 62 vietos, Kaltinėnų PSPC – 7 vietos, Seredžiaus GN – 40 vietų, Jurbarko SP Neįgaliųjų globos namuose – 15 vietų, Pagėgių GN – 38 vietos, Smalininkų GN – 26 vietos, Adakavo GN – 212 vietų, Lauksargių GN – 50 vietų. Daugumoje įstaigų visos vietos buvo užimtos, išskyrus Kaltinėnų PSPC (patikrinimo metu buvo 2 gyventojai), Seredžiaus GN (38 gyventojai) ir Jurbarko SP Neįgaliųjų globos namus (11 gyventojų).

Lankantis įstaigose buvo bendrauta su jų vadovais, administracijų ir kitais darbuotojais bei gyventojais, apžiūrėti globotinių gyvenamieji kambariai, asmens higienos, medicininių procedūrų, valgyklos, virtuvėlių ir kitos patalpos, patikrinti įvairūs vidaus tvarkos dokumentai. Toliau ataskaitoje yra nurodytos lankymosi metu pastebėtos problemos, pateikiant ir gerosios praktikos pavyzdžių, atliekamas teisinis vertinimas, daromos atitinkamos išvados ir kompetentingoms institucijoms teikiamos rekomendacijos dėl nustatytų trūkumų taisymo.

4. Pagrindiniai teisės aktai, taikytini lankantis suaugusių asmenų globos įstaigose:

4.1. Lietuvos Respublikos teisės aktai:

4.1.1. Lietuvos Respublikos Konstitucija;

4.1.2. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. A1-46 patvirtintas Socialinės globos normų aprašo 4 priedas (2017 m. gegužės 4 d. įsakymo Nr. A1-214 redakcija) (toliau vadinama – Aprašas);

4.1.3. Lietuvos higienos norma HN 125:2011 „Suaugusių asmenų stacionarios socialinės globos įstaigos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. vasario 10 d. įsakymu Nr. V-133 (toliau vadinama – Higienos norma);

4.1.4. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas;

4.1.5. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas;

4.1.6. Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas;

4.1.7. Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas;

4.1.8. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymas (toliau vadinama – PTŽSAI);

4.1.9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 10 d. nutarimas Nr. 978 „Dėl Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ (toliau vadinama – Paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodika);

4.1.10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 14 d. nutarimas Nr. 583 „Dėl Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau vadinama – Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašas);

4.1.11. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. V-591 patvirtinta Lietuvos medicinos norma MN 28:2011 „Bendrosios praktikos slaugytojas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“ (toliau vadinama – Medicinos norma MN 28:2011 *Bendrosios praktikos slaugytojas*);

4.1.12. sveikatos apsaugos ministro 2006 m. gruodžio 13 d. įsakymas Nr. V-1051 „Dėl Vaistinių preparatų laikymo ir įtraukimo į apskaitą asmens sveikatos priežiūros įstaigose tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau vadinama – Vaistinių preparatų laikymo ir įtraukimo į apskaitą asmens sveikatos priežiūros įstaigose tvarkos aprašas);

4.1.13. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. A1-317 patvirtinti Socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai (toliau vadinama – Darbo laiko sąnaudų normatyvai);

4.1.14. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008 m. kovo 15 d. įsakymas Nr. V-196 „Dėl Savivaldybės visuomenės sveikatos biuro pavyzdinių nuostatų patvirtinimo“ (toliau vadinama – Visuomenės sveikatos biuro nuostatai).

4.2. Tarptautiniai teisės aktai ir standartai:

4.2.1. Europos žmogaus teisių konvencija (toliau vadinama – Europos konvencija);

4.2.2. Lietuva yra prisijungusi prie Europos konvencijos, todėl jai privalomi ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje suformuluoti principai dėl konvencijos reikalavimų taikymo asmenims atimant arba apribojant laisvę;

4.2.3. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau vadinama – Chartija);

4.2.4. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija (toliau vadinama – Neįgaliųjų konvencija);

4.2.5. Jungtinių Tautų tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas (toliau vadinama – Paktas);

4.2.6. 2016 m. Jungtinių Tautų Minesotos protokolas dėl potencialiai neteisėtų mirčių tyrimo;

4.2.7. Europos psichologų asociacijų federacijos Psichologo profesinės etikos kodeksas.

4.2.8. Europos valstybėse žmogaus teisių būklę įvairiose laisvės atėmimo (apribojimo) vietose vertina ir kankinimų prevenciją vykdo Europos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (toliau vadinama – CPT arba Komitetas). Šios tarptautinės institucijos rekomendacijose nustatyti elgesio su asmenimis, iš kurių atimta arba apribota laisvė, standartai ([CPT/Inf/E (2002) 1-Rev. 2015]¹), kurių privalo laikytis valstybės, Europos Tarybos narės, Europos konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą dalyvės.

II. NUSTATYTOS APLINKYBĖS

1 SKYRIUS

PERSONALAS

5. Dėl darbuotojų sudėties ir pareigybių skaičiaus

5.1. Socialinės globos įstaigų personalo struktūra turi būti suformuota atsižvelgiant į jose gyvenančių asmenų skaičių, jų specialiuosius poreikius ir turimą negalią. Kokybiška socialinė globa asmenims turi būti teikiama ir informacija apie asmenis, kuriems reikalinga slauga, įstaigoje turi būti fiksuojama visą parą. Įstaigose turi būti sudaromi slankieji darbo grafikai, derinant darbą dienos ir nakties metu (Aprašo 4 priedo 19 p.). Šiuos socialinės globos įstaigų veiklos organizavimo aspektus savo standartuose akcentuoja ir CPT ([CPT/Inf (98) 12] 30, 42 ir 45 p., [CPT/Inf (2001) 16] 26 p.).

Minimalias personalo darbo laiko sąnaudas reglamentuoja Socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai (9 p.):

a) vienam senyvo amžiaus asmeniui tenka 0,04–0,1 socialinio darbuotojo pareigybės (vienas darbuotojas turėtų prižiūrėti nuo 10 iki 25 žmonių) ir 0,08–0,3 individualios priežiūros personalo (slaugytojo padėjėjo) pareigybės (vienas darbuotojas turėtų prižiūrėti nuo 3 iki 12 žmonių);

b) vienam suaugusiam asmeniui su negalia – 0,04–0,1 socialinio darbuotojo pareigybės ir 0,14–0,36 individualios priežiūros personalo (slaugytojo padėjėjo) pareigybės (vienas darbuotojas turėtų prižiūrėti 3–7 žmones);

c) vienam asmeniui su sunkia negalia – 0,03–0,06 socialinio darbuotojo pareigybės (vienas darbuotojas turėtų prižiūrėti 16–33 žmones) ir 0,3–0,5 individualios priežiūros personalo (slaugytojo padėjėjo) pareigybės (vienas darbuotojas turėtų prižiūrėti 2–3 žmones);

d) vienam naktį dirbančiam darbuotojui pagal normatyvus turi tekti rūpintis ne daugiau nei 40 gyventojų, bet ne mažiau nei 1 darbuotojas naktį turi būti įstaigoje arba įstaigos atskirose patalpose (pastate, name, bute).

¹ Prieiga internete (anglų kalba): <http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf>

Socialinei globai teikti įstaigoje (papildomai) steigiamos pareigybės, taip pat organizuojamas specialistų paslaugų teikimas, siekiant patenkinti GĮ gyventojų poreikius (nesteigiant pareigybės globos įstaigoje): a) vyriausiojo socialinio darbuotojo arba socialinio darbo padalinio vadovo arba įstaigos vadovo pavaduotojo socialiniams reikalams (iki 50 paslaugų gavėjų – 0,5–1 pareigybė, daugiau nei 50 paslaugų gavėjų – 1–2 pareigybės); b) gydytojo (iki 100 paslaugų gavėjų – 0,5–pareigybė, daugiau nei 100 paslaugų gavėjų – 1–1,5 pareigybės), c) užimtumo specialisto (arba specialiojo / neformaliojo ugdymo pedagogo) (25–50 paslaugų gavėjų – 1 pareigybė); slaugytojo – 10–30 paslaugų gavėjų; d) kineziterapeuto / masažuotojo / ergoterapeuto (30–70 gavėjų – 1 pareigybė), e) sielovados darbuotojo, dietisto – po 0,5–1 pareigybę.

Siekiant užtikrinti įstaigos darbo kokybę bei efektyvumą ir kompleksiskai spręsti išskylančias gyventojų problemas, įstaigose turi būti taikomi komandinio darbo principai, bendradarbiaujama su asmens sveikatos priežiūros, švietimo, teisėsaugos ir kitomis institucijomis (Aprašo 4 priedo 20.9 p.).

5.2. Patikrinimų GĮ metu nustatyta:

5.2.1. Daugumoje GĮ užtikrinamas minimalus darbuotojų ir jų pareigybių skaičius, atitinkantis Darbo laiko sąnaudų normatyvus; Kvėdarnos GN ir Lauksargių GN trūksta individualiosios priežiūros personalo, atitinkamai 0,76 ir 3,82 pareigybės; Seredžiaus GN trūksta slaugytojos pareigybės, nes tik viena slaugytoja rūpinasi 38 gyventojais.

5.2.2. Visose GĮ yra parengti personalo pareigybių aprašymai, kuriuose aiškiai nurodytos kiekvieno darbuotojo funkcijos, pareigos ir atsakomybė.

5.2.3. Globos įstaigų administracija deda pastangas užtikrinti tinkamas personalo darbo sąlygas ir darbo krūvį: atsižvelgiama į darbuotojų poreikius ir pageidavimus, sudarant slankiuosius darbo grafikus; darbuotojų darbo valandos per savaitę vidutiniškai sudaro 40–48 val.; esant būtinumui pavaduoti kitus darbuotojus jų ligos arba atostogų metu, kai kuriose įstaigose pasitelkiami asmenys pagal darbo biržos užimtumo programą (Kvėdarnos GN, Adakavo GN).

5.2.4. siekiant užtikrinti, kad gyventojams visą parą būtų teikiama kokybiška socialinė globa, visose įstaigose fiksuojama informacija apie asmenis, kuriems reikalinga slauga dieną ir naktį, bei derinamas personalo darbas dienos ir nakties metu; pastebėtina, jog visose įstaigose, išskyrus Kaltinėnų GN, maksimalus vienam darbuotojui naktį prižiūrėti tenkantis gyventojų skaičius (40) nėra viršijamas ir gyventojų nusiskundimų dėl pagalbos prieinamumo naktį negauta. Kaltinėnų GN vienam darbuotojui naktį prižiūrėti tenkantis gyventojų skaičius yra 60.

5.2.5. Visose įstaigose veikla organizuojama taikant komandinio darbo principus, stengiamasi užtikrinti kokybiškas komandoje dirbančių specialistų paslaugas. Kasdien, keičiantis pamainoms, svarbiausia informacija apie gyventojų sveikatos būklės ypatumus ir kt. kolegoms yra perduodama žodžiu bei įrašoma į pamainos perdavimo žurnalą. Įstaigų atstovai paaiškino, jog darbuotojų susirinkimai kviečiami pagal poreikį, kai atsiranda būtinybė neatidėliotinai spręsti aktualius klausimus;

5.2.6. kai kuriose įstaigose visuotiniai darbuotojų susirinkimai vyksta nereguliariai, tik kartą per du ar tris mėnesius (Kaltinėnų GN, Kaltinėnų PSPC, Pagėgių GN, Smalininkų GN); darbuotojų susirinkimai ir jų rezultatai (sprendimai) nefiksuojami įstaigos vidaus veiklos dokumentuose (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL, Kaltinėnų GN) arba fiksuojami ne visi darbuotojų susirinkimai (Lauksargių GN).

Gerosios praktikos pavyzdys

Jurbarko SP socialinio darbuotojo padėjėjai baigdami pamainą užpildo ir socialiniam darbuotojui perduoda Gyventojų elgsenos ir jų pokyčių registro lapą, kuriame pateikiama detali informacija apie kiekvieno gyventojų elgseną, nurodomi pamainos metu atsitikę įvykiai, darbuotojų atsakas į juos bei kiti pastebėjimai.

5.2.5. Visose įstaigose vykdoma personalo darbo kokybės priežiūra; įstaigos naudoja įvairius nevykdomų ar netinkamai vykdomų pareigų atpažinimo bei suvaldymo metodus: sudaromos metinės darbuotojų užduotys ir stebimas atliekamas darbas (užtikrinama gyventojų švara ir priežiūra, patalpų tvarka ir pan.), padalinių vadovai užtikrina padalinyje dirbančių darbuotojų darbo kokybę, dėl kokybės apklausiami gyventojai ir darbuotojai, darbuotojams teikiami žodiniai ir / arba raštiški

įspėjimai, primenamos pareiginės nuostatos ir darbo tvarkos taisyklės, prašoma pasiaiškinti, prirėikus, taikomos drausminės nuobaudos.

Gerosios praktikos pavyzdys

Kaltinėnų GN, siekiant užtikrinti individualiosios priežiūros personalo bei valytojų darbo pasidalijimą ir efektyvumą, yra sudarytas Savaitinis darbo planas, kuriame nurodoma konkreti diena bei konkretūs pamainai pagal pareigybes tenkantys darbai. Smalininkų GN yra taikomas Mėnesinis generalinio valymo planas, kuriame visi valymo darbai būna priskirti konkrečiam asmeniui.

6. Dėl darbuotojų profesinės kompetencijos ir elgesio su gyventojais

6.1. Socialinės globos įstaigoje turi būti palaikoma personalo nuolatinį profesinį tobulėjimą motyvuojanti bei paslaugų kokybės siekimo aplinka, sudaromi kvalifikacijos tobulinimo planai ir grafikai. Kiekvienas darbuotojas, teikiantis socialinę globą senyvo amžiaus asmeniui ar darbingo amžiaus asmeniui su negalia (tarp jų, ir turinčiam sunkią negalią), turi nuolat tobulinti savo kvalifikaciją, dalyvauti darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo programose ir įgyti naujų žinių, reikalingų darbe. Individualios priežiūros personalui socialinės globos įstaiga turi užtikrinti galimybę dalyvauti įžanginiuose mokymuose (Aprašo 4 priedo 22.1, 22.2 p.).

Asmens problemoms kompleksiskai spręsti socialinės globos įstaiga turi užtikrinti komandinį personalo darbą, darbuotojai turi žinoti įstaigoje taikomus komandinio darbo principus, naudojamus priimant sprendimus, susijusius su visapusišku asmens socialinės globos poreikių tenkinimu (Aprašo 4 priedo 20.9 p.).

CPT standartuose taip pat pažymima personalo kompetencijos ir nuolatinio įgūdžių tobulinimo svarba ([CPT/Inf (92) 3] 59 p., [CPT/Inf (98) 12] 42 p.), [CPT/Inf (2001) 16] 26 p.).

6.2. Personalo kuriama aplinka globos įstaigoje ir elgesys su globotiniais yra ypatingai svarbūs įstaigos gyventojams. Gyventojams turi būti užtikrinama aplinka, pagrįsta abipusiu asmens ir socialinės globos įstaigos darbuotojų pasitikėjimu, pagarba ir meile, personalo ir asmens santykiai taip pat grindžiami tarpusavio supratimo ir susitarimo principais (Aprašo 4 priedo 9, 20.5 p.).

Atkreiptinas dėmesys į esmines priemones, padedančias užkirsti kelią tokiam darbuotojų elgesiui su gyventojais: tai yra tinkama personalo kontrolė, tinkamai taikomos suvaržymo priemonės, galimybė gyventojams pateikti skundus, palaikyti ryšius su artimaisiais ir kitos priemonės (Aštuntosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (98) 12] 27-31 p.).

6.3. Patikrinimų GĮ metu nustatyta:

6.3.1. Visose aplankytose globos įstaigose yra paskirti asmenys, atsakingi už profesinės pagalbos darbuotojams organizavimą; daugumoje įstaigų (išskyrus Kvėdarnos GN ir Pagėgių GN) sudaromi darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo planai ir nuosekliai siekiama juos įgyvendinti, visose įstaigose nuolat teikiama darbo globos institucijose patirtį turinčių kolegų ilgalaikė pagalba, rengiami reguliarūs darbuotojų pasitarimai gyventojų priežiūros, globos ir kitais darbo klausimais.

6.3.2. Visų įstaigų darbuotojai 2017–2018 metais nuolat kėlė kvalifikaciją, mokėsi lavinti bendravimo įgūdžius (tarpusavyje, taip pat su globos namų gyventojais bei jų artimaisiais, ypač – su senyvo amžiaus žmonėmis), ugdyti socialinius įgūdžius, taip pat kompleksinės pagalbos senyvo amžiaus asmenims organizavimo, darbuotojų komandos formavimo įgūdžius, mokėsi teikti pagalbą smurto atvejais, susipažino su Lietuvoje vykdoma institucinės globos pertvarka ir teisinio veiksnio instituto reforma; dalyvavo savižudybių prevencijos programos mokymuose.

Kita vertus, ekspertė pastebėjo, kad ne visi darbuotojai galėjo atsakyti į klausimą, kada ir kokia tema vyko paskutiniai mokymai; darbuotojų teigimu, jiems nebuvo pasiūlyti mokymai apie Neįgaliųjų konvencijos nuostatų įgyvendinimą, psichikos sveikatą, žmogaus teises bei į asmenį orientuotą socialinių paslaugų modelį (Adakavo GN).

Gerosios praktikos pavyzdžiai

Smalininkų GN visi įstaigos darbuotojai nuolat kelia kvalifikaciją, kaupia žinias įvairiuose seminaruose, mokymuose, konferencijose. Įstaigoje siekiama, kad darbuotojai ne tik išklaustų minimalų privalomą valandų skaičių per metus, bet ir įgytų specifinių žinių, reikalingų dirbant padidinto streso aplinkoje, su ypatingais globotiniais ir pan.

Lauksargių GN darbo tvarkos taisyklėse įtvirtinta darbuotojų pareiga nuolat kelti kvalifikaciją: tobulinti globotinių aptarnavimo kultūrą, tobulinti savo veiklos srities žinias, gilintis į darbo įstatymų, saugos ir sveikatos, apsaugos nuo elektros, gaisro saugos, civilinės saugos sričių specifiką, dalyvauti įstaigos organizuojamuose mokymuose ir seminaruose.

6.3.3. Pokalbių metu darbuotojai patvirtino turintys konfliktų psichologijos žinių, taip pat konfliktų, smurto bei savižudybių prevencijos įgūdžių (dalyvavo mokymuose „Safe Talk“, psichologinio saugumo mokymuose ir pan.), taip pat įgūdžių, kurie padėtų profesionaliai valdyti agresyvų (smurtinį) asmens elgesį, atpažinti patirto smurto, patyčių ar kitokio netinkamo elgesio požymius, bei žinių apie senyvo amžiaus asmenų teises. Tačiau kitų GĮ administracijos pripažino, jog darbuotojams trūksta žinių apie agresyvaus elgesio valdymą bei patirto smurto požymių atpažinimą (Skaidvilės PGSL, Smalininkų GN), savižudybių prevenciją. Ne visuose GN personalas turi pakankamai informacijos apie Neįgaliųjų konvencijos reikalavimų taikymą (Kvėdarnos GN, Skaidvilės GN, Kaltinėnų PSPC, Seredžiaus, Jurbarko SP, Lauksargių GN).

Gerosios praktikos pavyzdžiai

Seredžiaus GN darbuotojai yra dalyvavę mokymuose, kuriuose, be kita ko, buvo aptarta, kaip pastebėti ir elgtis pastebėjus gyventojų patirtos prievartos, patyčių požymius. Tokiais atvejais užtikrinama operatyvi darbuotojų reakcija į juos pagal įstaigoje numatytą procedūrą: įvykis užfiksuojamas raštu, jei yra nukentėjusių – apie jį pranešama greitosios medicinos pagalbos tarnybai, policijai, artimiesiems, taip pat įstaigos steigėjui – Jurbarko rajono savivaldybei.

Kaltinėnų GN 2017 m. septyni darbuotojai (iš viso įstaigoje dirba 31 darbuotojas) dalyvavo mokymuose, kaip pastebėti savižudybės pavojų (organizavo Vilniaus miesto savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras), 6 darbuotojai – kaip suteikti pagalbą ketinantiems ir mėginusiems nusizudyti asmenims (organizavo Šilalės švietimo pagalbos tarnyba). Pasireiškus gyventojų agresyviai elgesiui, nukreiptam į kitą gyventoją arba darbuotoją, aptariamos agresyvaus elgesio priežastys, pasekmės ir prevencija. Pirmiausia su gyventoju kalbasi jam gerai pažįstamas, patikimas asmuo, aiškindamasis neigiamų emocijų priežastis ir motyvus bei pagalbos poreikį. Tuomet atveji aptaria darbuotojų komanda, sprendžiant, kaip suvaldyti tokį elgesį bei padėti asmeniui išspręsti jo socialines arba psichologines problemas.

6.3.4. Socialinių paslaugų srities darbuotojams buvo užtikrinta galimybė dalyvauti profesinės kompetencijos tobulinimo renginiuose, kurių bendra trukmė atitiko socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu patvirtintus minimalius reikalavimus (ne mažiau kaip 16 akademinių valandų per kalendorinius metus).

6.3.5. dauguma GĮ gyventojų buvo patenkinti darbuotojai, jų atliekamomis pareigomis ir bendravimu, tačiau keliuose įstaigose:

6.3.5.1. globotiniai skundėsi dėl slaugos darbuotojo darbo kokybės, pagalbos nesuteikimo (Seredžiaus GN);

6.3.5.2. kai kurie asmenys teigė, jog darbuotojai nenoriai reaguoja į gyventojų prašymus, nes jie „yra ne vieni, kuriems reikia pagalbos“, taip pat skundėsi, jog darbuotojai organizuoja darbą taip, kaip nėra patogu gyventojams, pvz., gulintys asmenys keliami prieš 6 val. ryto tam, kad būtų apiprausiami (Pagėgių GN);

6.3.5.3. gyventojai reiškė nepasitikėjimą darbuotojais, kalbėjo apie patirtas nuoskaudas dėl personalo elgesio ir bendravimo (Lauksargių GN).

6.4. Įvertinus nustatytas aplinkybes, darytina išvada, jog būtina nuodugniai išsiaiškinti priežastis, dėl kurių kyla gyventojų nepasitikėjimas darbuotojais, nepasitenkinimas teikiamomis paslaugomis (Seredžiaus GN, Pagėgių GN ir Lauksargių GN); taip pat būtina kelti darbuotojų kvalifikaciją, suteikiant jiems žinių apie Neįgaliųjų konvencijos reikalavimų taikymą (Kvėdarnos GN, Skaidvilės GN, Kaltinėnų PSPC, Seredžiaus, Jurbarko SP, Lauksargių GN), agresyvaus elgesio valdymą bei patirto smurto požymių atpažinimą (Skaidvilės PGSL, Smalininkų GN).

2 SKYRIUS

APLINKA IR BŪSTAS

7. Dėl aplinkos pritaikymo neįgaliesiems ir pagalbos kvietimo sistemos

7.1. Kiekvienas gyventojas, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos, turi teisę turėti sveiką, saugią fizinę ir socialinę aplinką bei gauti informaciją apie pavojų sveikatai šioje aplinkoje (Sveikatos sistemos įstatymo 84 str. 1 d. 1 p.). Socialinės globos įstaigoms yra nustatyta pareiga užtikrinti, kad gyventojai turėtų saugias ir sveikas gyvenimo sąlygas (Aprašo 4 priedo 17.9 punktas).

Asmeniui, turinčiam specialiųjų poreikių, turi būti užtikrinta pritaikyta aplinka, reikalinga kasdieniam gyvenimui bei paslaugoms gauti; užtikrintos galimybės lengvai judėti socialinės globos įstaigos teritorijoje ir patalpose, saugiai naudotis poilsio ir rekreacijos zonomis, esančiomis socialinės globos įstaigos teritorijoje (Aprašo 4 priedo 16.10 p.); asmens higienos patalpos turi būti lengvai ir greitai pasiekiamos, patogios naudotis, garantuojančios privatumą ir saugumą (Aprašo 4 priedo 17.6 p.); turi būti užtikrinta, jog asmenims, turintiems judėjimo negalią, gyvenamajame kambaryje langų aukštis ir lovos vieta sudarytų galimybę stebėti aplinką pro langą sėdint arba gulint (Aprašo 4 priedo 18.4 p.).

Siekiant asmenims užtikrinti, kad pagrindiniai įėjimai, GĮ teritorija, gyvenamųjų patalpų, higienos patalpų plotai bei kitų patalpų įrengimas užtikrintų lengvą ir kiek įmanoma savarankiškesnį asmens judėjimą, įstaigų administracija turi vadovautis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 317 „Dėl STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“ patvirtinimo“. Šiame teisės akte išsamiai aprašyti reikalavimai statiniams ir jų dalims, siekiant užtikrinti Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose įtvirtintas garantijas žmonėms su negalia integruotis į visuomenę ir naudotis fizine aplinka.

GĮ, kuriose nuolat gyvena senyvo amžiaus asmenys, suaugę asmenys su negalia, turintys įvairių judėjimo sutrikimų (juda tik vežimėliu savarankiškai arba su darbuotojų pagalba, su pagalbinėmis priemonėmis (įvairaus tipo vaikštynėmis, lazdelėmis, ramentais), turintys koordinacijos sutrikimų ir pan., turi sudaryti sąlygas gyventojams kasdieniame gyvenime lengvai ir saugiai judėti įstaigos patalpose ir teritorijoje. Aplinkos pritaikymas, naudojami įrengimai, priemonės, skirti kasdieniam asmens naudojimuisi, turi užtikrinti kuo savarankiškesnį, lengvesnį ir saugesnį socialinės globos gavėjų mobilumą (Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos rekomendacijos dėl socialinės globos normų reikalavimo, pritaikant aplinką neįgaliųjų poreikiams, įgyvendinimo).

Taip pat pažymėtina, kad, jeigu įstaigoje gyvena slaugomi asmenys, jiems turi būti užtikrinta kokybiška nuolatinė priežiūra ir slauga; GĮ turi būti apsirūpinusi reikalingomis techninės pagalbos priemonėmis, kuriomis pasinaudodami darbuotojai gali saugiai ir kokybiškai atlikti kasdienes funkcijas (priemonės asmeniui pakelti, perkelti, maudyti, maitinti arba transportuoti socialinės globos namų viduje) (Aprašo 4 priedo 8.9 p.).

Gyvenamuosiuose kambariuose ir higienos patalpose (pagal galimybes) turi būti įvesta pagalbos kvietimo sistema. Asmeniui turi būti užtikrinta galimybė greitai (neišeinant iš savo gyvenamojo kambario) išsikviesti personalą, jeigu to reikia dėl jo sveikatos būklės (Aprašo 12.7, 16.11 p.).

7.2. Patikrinimų metu nustatyta:

7.2.1. Daugelio aplankytų įstaigų pagrindiniai įėjimai ir teritorija yra pritaikyti neįgaliųjų poreikiams: įtaisyta pakankamai turėklų, įrengta suoliukų pailsėti; nutiesti takeliai, tinkami važiuoti neįgaliojo vežimėliu; į lauką GĮ gyventojai vežami pagal grafiką esant gražiam orui ir (arba) jiems pareiškus tokį pageidavimą, tačiau ne visose įstaigose yra galimybė asmenis, turinčius sunkią judėjimo negalią (gulinčius), išvežti į lauką (Skaudivilės PGSL).

Ekspertės nuomone, globos įstaigose, kuriose gyvena itin silpnai matantys arba regos negalią turintys gyventojai, turėtų būti ieškoma galimybių pritaikyti bendrojo naudojimo patalpas šių asmenų poreikiams: laiptinėse ir koridoriuose prieš slenksčius galėtų būti įrengta skirtingo reljefo

grindų danga, savarankiškai naudotis liftu padedantys iškilūs reljefiniai informaciniai užrašai (Lauksargių GN).

7.2.2. Kai kuriose GĮ asmens higienos patalpos buvo tik iš dalies pritaikytos: nepakankamo pločio durys / nedidelė patalpos erdvė, dėl ko sudėtinga įvažiuoti į patalpą, nėra galimybės su vežimėliu privažiuoti prie kriauklės (Pagėgių GN).

7.2.3. Asmenys apgyvendinti pirmame ir antrame globos įstaigos aukšte, tačiau GĮ nėra lifto (Adakavo GN 1-ajame korpuse) arba jis neveikia (Adakavo GN 2-ajame korpuse).

7.2.4. Ne visos įstaigos yra apsirūpinusios reikalingomis techninės pagalbos priemonėmis, kuriomis naudodamiesi darbuotojai galėtų saugiai ir kokybiškai atlikti kasdienes funkcijas: negalintiems vaikščioti gyventojams skirtu keltuvo diržai nepatikimai užfiksuoja keliamą žmogų (Pagėgių GN), trūksta specialių kėdučių, naudojamų maudant sunkiai vaikstančius gyventojus (Adakavo GN).

7.2.5. ne visose įstaigose įrengta pagalbos kvietimo sistema (toliau vadinama ir – PKS) (Kaltinėnų PSPC, Jurbarko SP).

7.2.6. Gyventojams nesudaryta galimybė bet kuriuo metu, esant poreikiui, pasinaudoti pagalbos kvietimo sistema ir gauti tuo metu reikalingą pagalbą: PKS mygtukus turi ne visi gyventojai (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL, Seredžiaus GN, Pagėgių GN, Smalininkų GN) arba jie nėra ranka lengvai pasiekiamoje vietoje (Smalininkų GN, Adakavo GN).

PKS kitose aplankytose GĮ veikė tinkamai, buvo įrengta visiems gyventojams ranka lengvai pasiekiamoje vietoje, personalas greitai reagavo į pagalbos kvietimo signalą, gyventojai žinojo, kad turi įrengtą pagalbos kvietimo mygtuką ir mokėjo juo naudotis.

8. Dėl asmens higienos paslaugų organizavimo, gyventojų aprūpinimo higienos priemonėmis, drabužių individualizavimo

8.1. Socialinė globa yra visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė, nuolatinė specialistų priežiūra reikalaujanti, pagalba (Paslaugų katalogo 16, 17.3 p.); į socialinės globos paslaugų sudėtį įeina, be kita ko, ir asmens higienos paslaugų: maudymo, apiprausimo, skalbimo, valymo paslaugų ir pan. organizavimas. Turi būti užtikrinta, kad asmens higienos patalpos – tualetai, prausimosi / maudymosi patalpos būtų – lengvai ir greitai pasiekiamos, patogios naudotis, užtikrinančios privatumą ir saugumą; kad socialinės GĮ tualetų, dušų, vonių plotai bei jų įrengimas ir aprūpinimas higienos reikmenimis (kiekvienas asmuo turi atskirą kabyklą rankšluosčiui, pastovią vietą pasidėti higienos reikmenims ir pan.) atitiktų sveikatos apsaugos ministro patvirtintų higienos normų reikalavimus (Aprašo 4 priedo 17.6 p.). Asmeniui turi būti užtikrintos saugios ir sveikos gyvenimo sąlygos, socialinės GĮ patalpos turi būti tvarkingos ir švarios, pagal socialinės GĮ nustatytą tvarką vykdomas ir kontroliuojamas kasdienis patalpų valymas (Aprašo 4 priedo 17.9 p.).

GĮ turi būti atskirtos vyrų ir moterų asmens higienos patalpos; santechniniai įrenginiai turi būti techniškai tvarkingi ir švarūs; negalintys savimi pasirūpinti asmenys kiekvieną dieną turi būti apiprausiami; gyventojai maudomi ir lovos skalbiniai, rankšluosčiai, drabužiai turi būti keičiami pagal poreikį, bet ne rečiau kaip kas 7 dienas (Higienos normos HN 125:2011 16,1, 29, 37–38 p.).

Asmuo individualiai pagal socialinės globos įstaigos nustatytą tvarką aprūpinamas patalyne, rankšluosčiais, drabužiais, avalyne, reikiamomis higienos priemonėmis ir kitais būtinais daiktais, atsižvelgiant į asmens poreikius, lytį ar neplanuotai atsiradusias aplinkybes. Drabužiai, avalynė, rankšluosčiai skiriami kiekvienam individualiai ir negali būti naudojami bendrai (Aprašo 4 priedo 8.15 p.).

8.2. Patikrinimų metu nustatyta:

8.2.1. Globotiniai, kurie yra gulintys, vežami į vonias ir jose maudomi, taip pat jų lovos skalbiniai keičiami rečiau nei kas 7 dienas; gyventojų apžiūros ir maudymo registravimo žurnaluose nėra žymima apie suteiktas asmens higienos paslaugas gyventojui susirgus, nėra nurodomos priežastys, kodėl gyventojai nebuvo maudomi bent kartą per savaitę (Skaudvilės PGSL, Seredžiaus GN, Pagėgių GN, Adakavo GN).

8.2.2. Ne visose įstaigose užtikrinamas tinkamas gyventojų asmens higienos paslaugų organizavimas:

- nepažymėtos vyrų ir moterų higienos patalpos (Seredžiaus GN, Jurbarko SP);
- higienos patalpose buvo nešvaru, buvo juntamas nemalonus kvapas (Skaudvilės PGSL, Kaltinėnų PSPC);
- techniškai netvarkingi santechniniai įrenginiai, dušo patalpoje laikomi vežimėliai ir vaikštynės (Seredžiaus GN).

8.2.3. Gyvenamosioms patalpoms reikalingas remontas (atsilupę sienų dažai – Pagėgių GN).

8.2.4. Aplankytų GI gyventojai aprūpinami patalyne, rankšluosčiais, drabužiais, avalyne, reikiamomis higienos priemonėmis ir kitais būtiniais daiktais, atsižvelgiant į asmens poreikius, tačiau kelių įstaigų asmens higienos patalpose nebuvo muilo, šampūno, tualetinio popieriaus (Skaudvilės PGSL, Kaltinėnų PSPC).

8.2.5. Ne visų gyventojų apatiniai ir viršutiniai rūbai yra individualizuojami, pažymėti specialiais ženklais, kurie darbuotojams padeda atskirti globojamų žmonių drabužius (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL).

9. Dėl privatumo užtikrinimo

9.1. Kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 straipsnis, Europos konvencijos 8 straipsnis, Chartijos 7 straipsnis, Pakto 17 straipsnis).

Privatumas turi būti užtikrintas:

a) *gyvenamojoje aplinkoje*: personalas į kambarį gali įeiti tik pasibeldęs; gyvenamosiose patalpose negali būti naudojamos stebėjimo kameros ar kiti stebėjimo būdai; esant asmens pageidavimui arba poreikiui, turi būti sudaryta privati erdvė, atskirta širma; ant langų yra pakabintos užuolaidos, roletai ir pan. (Aprašo 4 priedo 12.7, 17.4, 17.8 p.); gyventojams turi būti sudaroma galimybė saugiai laikyti savo asmeninius daiktus, užsirakinti savo asmenines gyvenamąsias patalpas, spintą ar spintelę (jeigu, įvertinus jų savarankiškumą, tai nesudaro pavojaus jų ar kitų asmenų saugumui) (Aprašo 4 priedo 18.2 p.); turi būti derinami kambaryje gyvenančių asmenų interesai, charakteriai, poreikiai, išklausant asmens pageidavimus dėl kaimynų pasirinkimo ir įvertinant kiekvieno asmens sugebėjimą prisitaikyti prie gyvenamojo kambario kaimyno (-ų); esant būtinumui, asmuo gali būti perkeltas į kitą kambarį ar apgyvendintas su kitu asmeniu, tačiau tik apie tai iš anksto pranešus asmeniui ir gavus jo ir kito asmens, kartu gyvenančio su juo, sutikimą (Aprašo 4 priedo 12.8 p.); gyventojams turėtų būti sudaryta galimybė savo gyvenamajame kambaryje kurti jaukią, individualią erdvę, kuri, panaudojus asmeninius ir kitus daiktus, būtų kuo artimesnė namų aplinkai (Aprašo 4 priedo 8.4, 18.1 p.);

b) *bendraujant su artimaisiais, kitais gyventojais*: gyventojas su visais jo pageidaujamais asmenimis gali pasimatyti pagal įstaigos vidaus tvarkos taisyklėse ar kituose socialinės globos įstaigos veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose nustatyta tvarką, išskyrus atvejus, kai tie pasimatymai kelia pavojų jo ar aplinkinių sveikatai ar saugumui; esant poreikiui, asmeniui turi būti sudarytos galimybės tiesiogiai bendrauti laiškais, telefonu, internetu; gyventojas turi būti skatinamas bendrauti su kitais įstaigos gyventojais, gerbiant kito asmens norus, interesus (Aprašo 4 priedo 10.2–10.4 p.);

c) *atliekant asmens higieną*: asmens higienos patalpos – tualetai, prausimosi ir (ar) maudymosi patalpos – turi garantuoti privatumą (Aprašo 4 priedo 17.6 p.); turi būti atskiros vyrų ir moterų asmens higienos patalpos; tualetų patalpose turi būti įrengtos atskiros uždaros kabinos (Higienos normos 16.1 ir 16.3 p.); slaugomam asmeniui užtikrinamos oraus gyvenimo sąlygos pagal individualius poreikius – maitinimosi, kasdienės higienos ar kita reikalinga pagalba (Aprašo 4 priedo 8.11 p.);

d) *atliekant medicinines apžiūras*: visa informacija apie paciento buvimą sveikatos priežiūros įstaigoje, gydymą, sveikatos būklę, diagnozę, prognozes ir gydymą, taip pat visa kita asmeninio pobūdžio informacija apie pacientą turi būti laikoma konfidencialia (Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 8 str. 1–3 d.).

Seimo kontrolierius, atlikęs patikrinimus socialinės globos įstaigose, ne kartą yra konstatavęs sisteminius gyventojų teisės į privatumą pažeidimus bei tai, jog socialinių globos įstaigų darbuotojams trūksta žinių apie asmens teisės į privatumą užtikrinimą, todėl pasiūlė Socialinių paslaugų ir priežiūros departamentui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau vadinama – SPP departamentas) rekomenduoti visoms suaugusiųjų globos įstaigoms: 1) nuolat plėsti darbuotojų ir gyventojų žinias apie žmogaus teisę į privatumą; 2) patvirtinti išsamias privatumo taisykles ir įtvirtinti atitinkamas pareigas darbuotojų pareigybinuose nuostatuose; 3) paskirti darbuotoją, atsakingą už privatumo taisyklių įgyvendinimą (2016 m. liepos 20 d. ataskaita Nr. 2016/1-40).

CPT taip pat skiria ypatingą dėmesį asmenų privatumui: asmenims turi būti padedama išlaikyti socialinius ir šeimos ryšius, turi būti tinkamai įrengtos pasimatymų vietos, sudarytos tinkamos pasimatymų sąlygos ([CPT/Inf (92) 3] 51 p., [CPT/Inf (93) 12] 63 p., [CPT/Inf (97) 10] 31 p., [CPT/Inf (98) 12] 27 ir 54 p., [CPT/Inf (99) 12] 34 p.); asmenims turi būti skiriama rakinama vieta, kurioje jie galėtų laikyti asmeninius daiktus, nes priešingu atveju gali būti pažeistas asmenų saugumo ir autonomiškumo jausmas ([CPT/Inf (98) 12] 34 p., 2008 m. vizito Lietuvoje ataskaitos 96 p.); informacija apie pacientą yra konfidenciali ir asmenys turi teisę į konfidencialius pasimatymus su gydytoju ([CPT/Inf (98) 12] 26 p., [CPT/Inf (99) 12] 37, 40 p., [CPT/Inf (2001) 16] 31 p.).

9.2. Patikrinimų GĮ metu nustatyta:

9.2.1. *Gyvenamojoje aplinkoje:*

9.2.1.1. daugumoje aplankytų įstaigų nebuvo nustatyta atveju, kad darbuotojai įeidami nesibelstų, gyventojų nusiskundimų dėl to neišgirsta, išskyrus Skaudvilės PGSL, Adakavo GN ir Lauksargių GN, kur pastebėta (tai paaiškino ir patys globotiniai), kad darbuotojai ne visuomet pasibeldžia prieš įeidami į gyventojų kambarius;

9.2.1.2. Pagėgių GN viename kambaryje įkurdintų gyventojų privatumas apribotas, kadangi jų kambarys yra pereinamasis (šalia įrengtas kambarys, kuriame gyvena vienas gyventojas; į savo kambarį jis gali patekti tik per kitą kambarį); Lauksargių GN gyventojai skundėsi, jog jų rūbai paimami skalbti pažeidžiant jų privatumą, t. y., jų neatsiklausus (pavyzdžiui, tuo metu, kai jų nėra kambaryje);

9.2.1.3. GĮ, kuriose vaizdo stebėjimo kameromis stebima teritorija ir koridoriai, yra įspėjamieji ženklai apie vaizdo stebėjimą (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PSGP, Seredžiaus GN, Adakavo GN ir Lauksargių GN);

Patikrinimo metu Smalininkų GN nebuvo įspėjamojo ženklo apie įstaigos kiemo filmavimą; įstaigos administracija nurodė, jog artimiausiu metu užsakys ir pakabins tokį ženklą;

9.2.1.4. GĮ personalas užtikrina viename kambaryje gyvenančių globotinių privatumą naudodamas širmas;

9.2.1.5. visų GĮ miegamuosiuose kambariuose ant langų yra pakabintos užuolaidos ir / arba žaliuzės, užtikrinančios privatumą, išskyrus Kaltinėnų PSPC (jų nėra palatoje, skirtoje Globos skyriaus gyventojams);

9.2.1.6. ne visų tikrintų GĮ gyvenamųjų kambarių duryse yra įtaisytos spynos (Jurbarko SP) arba gyventojams nėra išduoti jų kambario raktai (Lauksargių GN, Pagėgių GN (2-as korpusas), taigi asmenims, įvertinus jų savarankiškumą, nėra sudaroma galimybė užsirakinti);

9.2.1.7. apklausiant Kvėdarnos GN, Seredžiaus GN globotinius, kai kurie teigė nežinoję apie galimybę turėti savo kambario raktą ir užsirakinti;

9.2.1.8. kelių aplankytų įstaigų gyvenamųjų kambarių duryse yra įtaisytos spynos, kurios užtikrina galimybę užrakinti raktu, tačiau neužtikrina gyventojų saugumo, t. y., nėra įrengti tokie užraktai, kad, prireikus, darbuotojai galėtų patekti į patalpą (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL, Seredžiaus GN), Kaltinėnų PSPC, Pagėgių GN, Skaudvilės GN, Adakavo GN (abiejų korpusų kai kuriuose kambariuose), Lauksargių GN).

Kitų tikrintų GĮ gyvenamųjų kambarių duryse yra įtaisytos spynos, taigi asmenims, įvertinus jų savarankiškumą, sudaryta galimybė užsirakinti ir kartu užtikrinamas gyventojų saugumas.

9.2.1.9. ne visų tikrintų GĮ gyvenamuosiuose kambariuose yra rakinamos spintelės, spintos arba jose įrengti seifai (Skaudvilės PSGL, Jurbarko SP (dviviečiuose kambariuose), Kaltinėnų PSPC, Lauksargių GN; Smalininkų GN yra tik viena bendra rakinama spintelė virtuvės patalpose; Kvedarnos GN įstaigos vadovo teigimu, spynos bus įrengtos artimiausiu metu);

9.2.1.10. kai kuriose spintelėse arba spintose įrengti užraktai, neatsižvelgiant į gyventojų poreikį ir (arba) savarankiškumą (Kaltinėnų GN);

9.2.1.11. daugumoje įstaigų ypatingas dėmesys skiriamas parenkant kambario kaimyną: asmenys kambariuose apgyvendinami atsižvelgiant į jų amžių, lytį, sveikatos būklę, poreikius bei pomėgius; tačiau kitose įstaigose gauta gyventojų nusiskundimų, kad jų nuomonės dėl kaimynų parinkimo arba perkėlimo į kitą kambarį (arba apgyvendinimo su kitu asmeniu) nebuvo klausta [Kvedarnos GN, Seredžiaus GN (buvo gyventojų, nurodžiusių, kad juos buvo perkėlę į kitą kambarį neklausiant sutikimo ir nenurodant tokio perkėlimo priežasčių), Lauksargių GN];

9.2.1.12. kelių GĮ vidaus tvarkos taisyklėse itin abstrakčiai („esant reikalui“) įtvirtinta gyventojų pareiga leisti darbuotojams patikrinti asmeninius daiktus ir jų laikymo vietą (Adakavo GN, Skaudvilės PGSGL), taip pat įtvirtinta pareiga „bet kuriuo metu įsileisti į savo kambarį tuo metu pareigas vykdančius darbuotojus“ (Kaltinėnų GN, Lauksargių GN, Skaudvilės PGSGL).

9.2.2. *Bendraujant su artimaisiais, kitais gyventojais:*

9.2.2.1. visos įstaigos skatina, kad gyventojai palaikytų ryšius su šeimos nariais ir artimaisiais; globojami asmenys taip pat yra skatinami bendrauti su kitais įstaigos gyventojais;

9.2.2.2. įstaigose yra įrengti poilsio (svečių) kambariai ir kitos erdvės (įstaigos patalpose arba lauko teritorijoje), kuriuose žmonės gali nekludomai bendrauti tarpusavyje bei su savo artimaisiais arba pabūti vieni; poilsio (svečių) kambariai – jaukūs, daugelyje yra televizorius, laikraščių, žurnalų, esama stalo žaidimų, galima pasigaminti arbatos arba kavos;

9.2.2.3. sudarytos galimybės tiesiogiai bendrauti laiškais, telefonu, internetu; abejonių dėl žmonių susirašinėjimo su artimaisiais bei telefoninių pokalbių privatumo užtikrinimo nekilo.

9.2.3. *Atliekant asmens higieną:*

9.2.3.1. visose GĮ vyrams ir moterims skirtos asmens higienos patalpos yra atskiros arba įrengtos gyvenamuosiuose kambariuose (arba tarp dviejų kambarių), tačiau ne visur garantuojamas privatumas, kadangi ne visose patalpose sudaryta galimybė iš vidaus jose užsirakinti [Kvedarnos GN (yra tualetų patalpų be užrakto), Kaltinėnų PSPC (yra tualetų patalpų be užrakto), Seredžiaus GN (bendrose tualetų patalpose neveikė užraktas, bendros dušo patalpos buvo be užrakto), Pagėgių GN, Adakavo GN (2-ojo korpuso dušo ir kai kurios tualetų patalpos); Seredžiaus GN kai kuriose asmens higienos patalpose užtikrinamas privatumas, tačiau neužtikrinamas saugumas (patalpose įrengti ne užraktai, kuriuos, prireikus, darbuotojai galėtų atrakinti, o kabliukai / užšovai)];

9.2.3.2. daugelyje įstaigų, kambariuose atliekant asmens higieną (keičiant sauskelnes, apiprausiant), naudojama širma, išskyrus Skaudvilės PGSGL ir Smalininkų GN (pasak darbuotojų, turima širma yra nepatogi naudoti, todėl verčiamasi be jos), taip pat Seredžiaus GN, Kaltinėnų PSPC, Adakavo GN ir Pagėgių GN (gyventojų / darbuotojų teigimu, širma ne visuomet naudojama).

Gerosios praktikos pavyzdys

Lauksargių GN organizuojamas širmų pirkimas siekiant užtikrinti gyventojų privatumą kiekviename kambaryje; širmų medžiaga, spalva parinkta pagal gyvenamųjų kambarių aplinką.

9.2.4. *Atliekant asmens medicinines apžiūras:*

9.2.4.1. daugumoje įstaigų gyventojų apžiūra ir (arba) konsultacijos atliekamos sveikatos priežiūros kabinete (arba procedūriniame kabinete), kuriame sudarytos tinkamos sąlygos užtikrinti gyventojų privatumą atliekant medicinines apžiūras;

9.2.4.2. Seredžiaus GN medicinos kabinetas yra įrengtas patalpoje, per kurią vaikštoma į psichologo kabinetą; be to, slaugytojas dokumentus, kuriuose yra pacientų sveikatos duomenų, šiame kabinete laiko matomoje vietoje, todėl pašaliniai asmenys gali sužinoti konfidencialius kitų asmenų sveikatos duomenis;

9.2.4.3. Pagėgių GN ir slaugytojas, ir socialinis darbuotojas dalijasi vienu kabinetu, todėl socialinis darbuotojas gali sužinoti konfidencialią informaciją apie pacientų sveikatą, o pacientai su

slaugytoju dėl savo sveikatos būklės gali konsultuotis kabinete tik tuomet, kai jame nebūna socialinio darbuotojo;

9.2.4.4. GĮ, kuriose nėra medicinos kabineto arba gyventojai yra nevaikštantys, globojami asmenys apžiūrimi gyvenamuosiuose kambariuose, tačiau juose ne visuomet naudojama širma (Skaidvilės PGSL), taigi atsiranda prielaidos pažeisti asmenų privatumą, nes kambario kaimynams sudaromos sąlygos stebėti medicininės apžiūros procesą, taip pat girdėti konfidencialią informaciją;

9.2.4.5. keliose įstaigose medicininės apžiūros metu, nesant gyventojų prašymui, dalyvauja įstaigos slaugos darbuotojas, kas taip pat gali sudaryti prielaidas pažeisti pacientų privatumą (Pagėgių GN (2-ajame korpusė), Lauksargių GN).

Atkreiptinas įstaigų vadovų dėmesys į 2016 metais tikrintuose² Aukštelkės socialinės globos namuose, Šėduvos globos namuose ir Palangos miesto globos namuose taikomą gerąją praktiką, kuomet užtikrinamas gydytojo konsultacijos konfidencialumas, pavyzdžiui, slaugytoja gydytojo konsultacijos metu dalyvauja, tačiau prieš tai visuomet paklausia, ar gyventojas neprieštarauja, o paciento sveikatos būklę ir gydymo ypatumus su gydytoju aptaria po konsultacijos.

9.2.5. Dėl privatumo taisyklių

Daugumoje aplankytų įstaigų asmens privatumo garantijos numatytos *vidaus tvarkos taisyklėse gyventojams* (pavyzdžiui: gyventojams sudaromos sąlygos asmens privatumui, įskaitant ir privatumą jo gyvenamajame kambaryje, gyvenamajame kambaryje nenaudojamos vaizdo stebėjimo kameros arba kiti stebėjimo būdai, gyventojai turi teisę į tai, kad darbuotojas, prieš įeidamas į gyventojų kambarį, pasibelstų, priimti svečius savo kambaryje ir naudotis kitomis erdvėmis, išsakyti pageidavimus dėl kambario kaimyno pasirinkimo, kambaryje užsiimti veikla, atitinkančia asmens poreikius, taip pat galimybę užsirakinti savo asmenines gyvenamąsias patalpas bei spintas arba spinteles).

Asmens privatumo garantijos įtvirtintos taip pat *darbuotojų darbo tvarkos taisyklėse* (pavyzdžiui: Lauksargių GN darbo tvarkos taisyklėse įtvirtinta, jog darbuotojai privalo gerbti visų įstaigos darbuotojų ir gyventojų teises, neskleisti konfidencialios informacijos apie kolegas ir gyventojus), taip pat *pareigybės aprašyme, etikos kodekse, konfidencialios informacijos naudojimo tvarkoje* ir kituose dokumentuose; įstaigų darbuotojų teigimu, privatumo klausimai tam tikru periodiškumu aptariami su darbuotojais ir gyventojais.

Atkreiptinas įstaigų vadovų dėmesys į 2018 metais tikrintuose Suvalkijos globos namuose (Marijampolės apskritis) taikomą gerąją praktiką plečiant darbuotojų ir gyventojų žinias apie žmogaus teisę į privatumą: organizuojami darbuotojų kompetencijų tobulinimo renginiai (mokymai, kursai, paskaitos, dalyvavimas gerosios patirties renginiuose); sprendžiami gyventojų teisių klausimai globos namų tarybos posėdžių, taip pat gyventojų susirinkimų metu bei aptariant gyventojų individualių globos planų vykdymą; gyventojams diegiamas privačios erdvės supratimas, rengiamos spaudos ir aktualijų apžvalgos, teminiai renginiai žmogaus teisių klausimais (Tarptautinė žmogaus teisių diena, Tarptautinė pagyvenusių žmonių diena, Tarptautinė neįgaliųjų teisių diena ir kt.).

9.3. Vertinant tai, kas išdėstyta pirmiau, konstatuotina, kad kai kuriose aplankytose GĮ yra prielaidos pažeisti asmenų privatumą:

9.3.1. personalas, prieš įeidamas į kambarį, nepasibeldžia (Skaidvilės PGSL, Adakavo GN, Lauksargių GN);

9.3.2. nesudaroma galimybė gyventi nepereinamoje erdvėje (Pagėgių GN);

9.3.3. nėra užuolaidų (roletų), užtikrinančių privatumą (Kaltinėnų PSPC);

² Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2016-05-02 ataskaita Nr. 2015/1-114 „Dėl žmogaus teisių padėties Panevėžio apskrities suaugusių asmenų globos įstaigose: VšĮ „Šv. Juozapo globos namai“, Pasvalio rajono paslaugų ir užimtumo centre pagyvenusiems ir neįgaliesiems, viešojoje įstaigoje „Pasvalio ligoninė“, Jotainių socialinės globos namuose, VšĮ „Biržų parapijos šv. Vincento Pauliečio globos namai“, VšĮ Onos Milienės senelių globos namai, Kupiškio socialinių paslaugų centre ir Legailių socialinės globos namuose“.

9.3.4. nesudaroma galimybė saugiai laikyti asmeninius daiktus savo atskiroje rakinamoje vietoje (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL, Jurbarko SP, Kaltinėnų PSPC, Smalininkų GN, Lauksargių GN, Kaltinėnų GN);

9.3.5. nesudaromos sąlygos užsirakinti savo gyvenamąsias patalpas, nes gyventojams nėra išduoti jų kambario raktai (Jurbarko SP, Lauksargių GN, Pagėgių GN); ne visi gyventojai žino apie galimybę turėti gyvenamojo kambario raktus (Kvėdarnos GN, Seredžiaus GN);

9.3.6. žmogus apgyvendinamas arba į kitą kambarį perkeliamas (arba keičiamas jo kaimynas) be asmens sutikimo (Kvėdarnos GN, Seredžiaus GN, Lauksargių GN);

9.3.7. vidaus tvarkos taisyklių nuostatose nėra aiškiai apibrėžta, kokiais atvejais gyventojai bet kuriuo paros metu privalo įsileisti darbuotojus į savo kambarį, leisti tikrinti asmeninius daiktus ir jų laikymo vietą bei patalpas (Adakavo GN, Kaltinėnų GN, Skaudvilės PGSL, Lauksargių GN), taigi sudaromos prielaidos piktnaudžiauti bei riboti gyventojų teises daugiau, negu būtina;

9.3.8. neužtikrinama galimybė gyventojams užsirakinti asmens higienos patalpose (Kvėdarnos GN, Kaltinėnų PSPC, Seredžiaus GN, Pagėgių GN, Adakavo GN);

9.3.9. kambariuose atliekant asmens higienos procedūras ne visuomet naudojama širma (Skaudvilės PGSL, Smalininkų GN, Seredžiaus GN, Kaltinėnų PSPC, Adakavo GN ir Pagėgių GN);

9.3.10. globaliniai sveikatos priežiūros specialistų apžiūrimi jų gyvenamuosiuose kambariuose, kuriuose, be jų, gyvena bei apžiūros metu būna ir kiti žmonės, tačiau širmos nėra naudojamos (Skaudvilės PGSL);

9.3.11. bendruomenės slaugytojas dalyvauja gyventojų apžiūroje nesant gyventojų prašymo (Pagėgių GN ir Lauksargių GN) (Seredžiaus GN, Pagėgių GN).

10. Dėl galimybės porai gyventi kartu

10.1. Seimo kontrolieriaus 2016-05-02 ataskaitoje Nr. 2015/1-114³ ir 2018-10-08 ataskaitoje Nr. PRJ2018/1-67 nurodyta, kad santuoka yra vienas iš šeimos konstitucinio instituto pagrindų kurti šeimos santykius, tačiau tai nereiškia, kad šio straipsnio nuostatos nesaugo ir negina kitokių nei santuokos pagrindų sudarytų šeimų. Tokios šeimos laikytinos, kuomet santuokos nesudarę vyras ir moteris kuria bendrą gyvenimą, grindžiamą pastoviais emocinio prierašumo, tarpusavio supratimo, atsakomybės, pagarbos, vaikų bendro auklėjimo ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas. Šeima yra konstitucinė vertybė, kuri gali būti sukurta ne tik santuokos pagrindu.

10.2. Vizitų metu nustatyta, kad beveik visos GĮ, išskyrus Lauksargių GN, gyventojams panorėjus, sudaro sąlygas porai (tiek sudariusiai santuoką, tiek nesusituokusiai) gyventi kartu. Atkreiptinas dėmesys, kad viena pora jau daugiau nei vieneri metai prašo GĮ administracijos sudaryti sąlygas asmenims gyventi kartu, tačiau į tokį prašymą nėra atsižvelgiama (Lauksargių GN).

3 SKYRIUS

JUDĖJIMO LAISVĖ IR SUVARŽYMAI

11. Dėl gyventojų judėjimo laisvės ribojimo, suvaržymų taikymo

11.1. Teisės aktuose įtvirtinti neįgaliųjų ir vyresnio amžiaus asmenų savarankiškumo ir nepriklausomumo principai, teisė dalyvauti visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime, laisvė rinktis ir teisė į privatumą (Neįgaliųjų konvencijos 3 str., Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 1 ir 25 str., Rekomendacija Rec(2009)6, Aprašo 4 priedo 8.3, 9.1–9.3 ir 17.4 p.) suponuoja tai, kad GĮ gyventojams neturi būti trukdoma išeiti už įstaigos ribų. Be to, asmeniui su negalia (išskyrus slaugomus asmenis) sudaromos sąlygos, įgalinančios jį viską, kas įmanoma, atlikti pačiam bei

³ Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2016-05-02 ataskaita Nr. 2015/1-114 „Dėl žmogaus teisių padėties Panevėžio apskrities suaugusių asmenų globos įstaigose: VšĮ „Šv. Juozapo globos namai“, Pasvalio rajono paslaugų ir užimtumo centre pagyvenusiems ir neįgaliesiems, viešojoje įstaigoje „Pasvalio ligoninė“, Jotainių socialinės globos namuose, VšĮ „Biržų parapijos šv. Vincento Pauliečio globos namai“, VšĮ Onos Milienės senelių globos namai, Kupiškio socialinių paslaugų centre ir Legailių socialinės globos namuose“.

užtikrinti, kad jam būtų prieinamos bendruomenėje teikiamos paslaugos, kuriomis jis pageidauja naudotis (Aprašo 4 priedo 8.3 p.), asmens saugumas jo gyvenamajame kambaryje turi būti užtikrintas nepažeidžiant jo privatumo ir orumo, asmuo negali būti užrakinamas savo gyvenamajame kambaryje (Aprašo 4 priedo 12.7 p.). Todėl, atliekant patikrinimus, vertinama, ar gyventojai gali laisvai judėti po įstaigos teritoriją bei nevaržomai išeiti už jos ribų (pasivaikščioti po miestą, nueiti į bažnyčią, parduotuvę, dalyvauti vietos bendruomenės renginyje ir pan.), ar nėra sudaryta nepagrįstų suvaržymų jiems tai daryti.

Siekiant užtikrinti gyventojų, kurių judėjimo laisvė ribojama įstaigos viduje ir (arba) už teritorijos ribų, saugumą nepažeidžiant jų teisių, CPT rekomenduoja nustatyti aiškią ir visapusišką tokio apribojimo skyrimo procedūrą (tvarką) (CPT/Inf (2017) 16, 156 p.).

11.2. Patikrinimų GĮ metu nustatyta:

11.2.1. Dauguma įstaigų lengvai pasiekiamos viešuoju transportu, kuriuo gyventojai gali naudotis norėdami nuvažiuoti į kitą miesto rajoną arba į gretimai esantį miestą ar miestelį.

11.2.2. Asmens dokumentus gyventojai dažniausiai saugo įstaigos seife; dėl dokumentų išdavimo tvarkos nusiskundimų nepateikta.

11.2.3. Daugumoje GĮ gyventojams leidžiama išeiti už globos įstaigos teritorijos informavus socialinį arba kitą darbuotoją; tačiau kai kuriose įstaigose sunkiai besiorientuojantys, sunkią fizinę ir (arba) psichinę negalią turintys žmonės negali laisvai judėti: Skaudvilės PGSL (darbuotojų teigimu, visi įstaigoje apgyvendinti asmenys yra sunkiai besiorientuojantys, todėl jų judėjimas ribojamas skyriaus patalpose), Adakavo GN (yra vienas rakinamas aukštas, kuriame apgyvendinti sunkiai besiorientuojantys asmenys; tačiau šiame aukšte taip pat apgyvendinti keli asmenys, kurie galėtų būti įkurdinti nerakinamame skyriuje, tačiau yra įpratę prie savo gyvenamosios aplinkos ir nenori jos keisti); Seredžiaus GN ir Smalininkų GN yra po vieną gyventoją, rakinamą gyvenamajame kambaryje; šie asmenys rakinami vakaro valandomis, kuomet lieka mažiau darbuotojų ir dėl būtinų atlikti darbų jie negali skirti gyventojui reikiamos priežiūros.

11.2.4. Vienoje iš tikrintų įstaigų, Smalininkų GN, taikomi medicininiai suvaržymai (apsauginės pirštinės, rišamos kelnaitės, lovos borteliai) suvaržymų taikymo tvarkoje numatytais atvejais. Patikrinimo metu buvo atkreiptas slaugos darbuotojų dėmesys į tarptautinius suvaržymo priemonių taikymo standartus bei pasiūlyta atitinkamai patobulinti suvaržymų taikymo tvarką (tarptautiniai standartai dėl suvaržymų taikymo aprašyti 2018-10-08 ataskaitoje Nr. PRJ2018/1-67).

11.3. Įvertinus tai, kas išdėstyta pirmiau, konstatuotina, kad gyventojų rakinimas jo gyvenamajame kambaryje prieštarauja Aprašo nuostatoms (Seredžiaus GN, Smalininkų GN); taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad, neleidžiant arba nesudarant sąlygų gyventojams, kurie orientuojasi aplinkoje ir gali naudotis šia galimybe, laisvai judėti po įstaigos teritoriją ir už jos ribų, asmuo nemotyvuojamas būti kuo savarankiškesnis, negerbiamas jo autonomiškumas (Skaudvilės PGSL, Adakavo GN). Atsižvelgiant į tai, kad socialinės globos įstaigos skirtos teikti ilgalaikę globą ir kad asmenys dažnai jose praleidžia didžiąją gyvenimo dalį, tokios sąlygos globojamiesiems gali sukelti neigiamus išgyvenimus. Įstaigos vidaus dokumentuose turi būti aiškiai apibrėžta tvarka, kokiais atvejais ir kokios sveikatos būklės gyventojai apgyvendinami skyriuose, kuriuose ribojamas jų judėjimas.

Atkreiptinas įstaigų vadovų dėmesys į 2018 metais tikrintuose Švč. Marijos globos namuose (Marijampolės apskritis) taikomą gerąją praktiką, kur visi gyventojai skatinami bent kartą per dieną išeiti į lauką, įskaitant ir tuos gyventojus, kurie turi judėjimo negalią. Netgi tie gyventojai, kurie sunkiai orientuojasi erdvėje, gali laisvai judėti įstaigos pastate; jų judėjimą iš šalies stebi paskirti darbuotojai ir padeda gyventojams susiorientuoti arba užtikrinti, kad gyventojai neišeitų iš įstaigos nepastebėti.

4 SKYRIUS

SOCIALINIS DARBAS IR UŽIMTUMAS

12. Individualūs socialinės globos planai (ISGP)

12.1. Kiekvienam GĮ gyventojui pagal įvertintus poreikius turi būti sudaromas individualus socialinės globos planas (toliau vadinama ir – ISGP) socialinei globai teikti. ISGP sudaromas ne vėliau kaip per 1 mėnesį (senyvo amžiaus asmeniui) arba per 1,5 mėnesio (asmeniui su negalia) nuo atvykimo į įstaigą dienos (Aprašo 4 priedo 4.3 p.).

ISGP turi būti pateikta detali informacija apie asmens socialinius ryšius, šeimą, sveikatos būklę ir socialinės globos įstaigoje įvertintus poreikius, taip pat numatyta, kokiomis priemonėmis bus siekiama socialinės globos uždavinių įgyvendinimo bei detalizuotos teikiamos paslaugos (socialinės, sveikatos priežiūros, psichologinės ir kt.). ISGP turi būti įrašai apie periodiškai vykdomą peržiūrą (kokie pastebėti pokyčiai, koks rezultatas pasiektas, kokie numatomi tolesni veiksmai, kad būtų pasiekti užsibrėžti tikslai ir uždaviniai, trumpas ISGP įgyvendinimo proceso aprašymas ir kita) (Aprašo 4 priedo 4.1 p.). ISGP įrašuose arba kituose asmens byloje saugomuose dokumentuose taip pat turi būti pažymėta apie suteiktą pagalbą esant stresinėms situacijoms, patiriant ar išgyvenant krizes, netektis, sprendžiant konfliktus, siūlant specialistų pagalbą ir pan. (Aprašo 4 priedo 9.4 punktas), nurodyta informacija apie taikomas priemones (švietimo, ugdymo, sveikatos priežiūros, profesinio orientavimo ir profesijos įsigijimo ar persikvalifikavimo) padedant ugdyti socialinius įgūdžius, stiprinant motyvaciją įveikti iškilusias socialines problemas, integruotis į darbo rinką, palikti globos įstaigą ir gyventi bendruomenėje (Aprašo 4 priedo 8.6 p.).

Vienas pagrindinių socialinės globos teikimo principų – kiekvieno gyventojų dalyvavimo sprendžiant visus socialinės globos organizavimo ir teikimo klausimus principas. Gyventojas pagal savo gebėjimus ir galimybes turi dalyvauti priimant bet kokią sprendimą, susijusį su jo gyvenimu globos įstaigoje, įskaitant ir ISGP sudarymą (Aprašo 4 priedo 4.4, 8.3 p.). Socialinės globos įstaiga, planuodama ir teikdama socialinę globą asmeniui, turi nuolat palaikyti ryšį su asmens globėju, rūpintoju; esant poreikiui, su kitais šeimos nariais arba artimaisiais giminaičiais, jiems pageidaujant, pateikia informaciją apie ISGP sudarymą, peržiūrėjimo ir vykdymo veiksmų seką, jei tai neprieštaruoja asmens interesams; ISGP turi būti numatytos konkrečios priemonės, susijusios su asmens socialinių ryšių tinklo sukūrimu, atkūrimu arba palaikymu; ISGP taip pat turi būti pažymėta apie sutikimą persikelti į kitą kambarį arba būti apgyvendintam su kitu asmeniu (Aprašo 4 priedo 5.3, 10.1, 12.1 ir 12.8 punktai).

ISGP turi būti peržiūrimas ir tikslinamas ne rečiau kaip 1 kartą per metus, o atsiradus naujoms, su asmens sveikatos būkle arba naujais asmens poreikiais bei įgūdžiais susijusioms aplinkybėms, iškart po šių aplinkybių atsiradimo. Peržiūrentame ir patikslintame ISGP turi būti pateikti ir įvertinti socialinės globos teikimo laikotarpiu pasiekti rezultatai, asmens paslaugų poreikių pokyčiai bei numatytos naujos priemonės, susijusios su šių poreikių tenkinimu (Aprašo 4 priedo 5.1–5.2 punktai).

SPP departamento 2016 m. „Rekomendacijose dėl socialinių globos normų reikalavimo sudarinėti individualius asmens socialinės globos planus įgyvendinimo“ ISGP siūloma numatyti konkrečias priemones iškeltų uždavinių įgyvendinimui bei užtikrinti asmens dalyvavimą sudarant planą bei tai, kad asmuo suprastų plane keliamus uždavinius, pagalbos priemonių svarbą ir tikslą.

12.2. Atliekant patikrinimus nustatyta:

12.2.1. gyventojams yra sudaromi ISGP; visų aplankytų GĮ globotinių ISGP ir (arba) kituose asmens byloje saugomuose dokumentuose nurodoma informacija apie įstaigoje įvertintus asmens poreikius, priemones, kuriomis siekiama socialinės globos uždavinių įgyvendinimo, gyventojui teikiamos pagalbos detalizavimo lape įrašoma apie jam suteiktą pagalbą;

12.2.2. ne visiems naujai atvykusiems senyvo amžiaus gyventojams planas sudaromas per 1 mėnesį nuo atvykimo (arba per 1,5 mėnesio – asmenims su negalia) (Kaltinėnų PSPC);

12.2.3. ne visų gyventojų ISGP peržiūrimi kartą per metus, nėra periodiškai vertinami pasiekti rezultatai (Kvėdarnos GN);

12.2.4. ISGP nėra nurodyta jų sudarymo data (Seredžiaus GN, Pagėgių GN) gyventojams parengti ne vienodos formos ISGP (Pagėgių GN);

12.2.5. kai kuriuose ISGP nėra juos rengusių darbuotojų parašų (Kvėdarnos GN);

12.2.6. ne visi gyventojai ir (arba) jų atstovai bei artimieji būna supažindinami su ISGP pasirašytinai (Kvėdarnos GN, Kaltinėnų GN, Seredžiaus GN, Jurbarko PS, Lauksargių GN);

12.2.7. ISGP nėra nurodytas gyventojų „patikimas asmuo“ (Kvėdarnos GN, Seredžiaus GN, Pagėgių GN);

12.2.8. sudarant ir peržiūrint ISGP trūksta didesnį savarankiškumą turinčių gyventojų poreikių ir pomėgių individualizavimo, nenurodomos užimtumo ir laisvalaikio priemonės, nėra vertinami savarankiškų gyventojų paslaugų poreikio pokyčiai, ne visuomet analizuojami pasiekti rezultatai, nurodomi tolesni veiksmai užsibrėžtiems tikslams ir uždaviniams įgyvendinti (Kvėdarnos GN);

12.2.9. nepažymėta apie gyventojų sutikimą persikelti į kitą kambarį arba būti apgyvendintam su kitu asmeniu, nenurodytos perkėlimo į kitą kambarį priežastys (Kvėdarnos GN, Seredžiaus GN, Lauksargių GN);

12.2.10. ISGP nėra detalizuojamos gyventojams teikiamos paslaugos ir priemonės, kuriomis siekiama socialinės globos uždavinių įgyvendinimo, nėra pateikiamas trumpas ISGP įgyvendinimo proceso aprašymas (Jurbarko GN, Smalininkų GN, Adakavo GN).

Minėti trūkumai sudaro prielaidas pažeisti gyventojų teisę į kokybiškas socialines paslaugas, t. y., tinkamą asmens būklės palaikymą, skatinimą ir motyvavimą būti labiau savarankiškam bei pagalbą lavinant ir palaikant dėl sveikatos būklės prarastus arba neturimus įgūdžius, taip pat jų teisę aktyviai dalyvauti bendruomenės gyvenime, priimti sprendimus dėl asmens poreikius atitinkančių socialinės globos paslaugų.

Gerosios praktikos pavyzdys

Lauksargių GN, be standartizuotos formos ISGP, yra pildomi ir kiti dokumentai („Stebėjimai ir individualus darbas su gyventoju“, „Neigiamo pobūdžio įvykių ir jų pasekmių asmeniui registracijos žurnalas“), kuriuose pateikiama individualizuota informacija apie kiekvieną gyventoją, pridedami gyventojų pageidavimai ir skundai, kiekvienam asmeniui svarbios nuotraukos, iškarpos iš laikraščių, fiksuojami ir teigiami, ir neigiami įvykiai, trumpas jų parašymas, atsakingo darbuotojo pastabos, taikytos priemonės ir sprendimai. Ekspertės nuomone, tai užtikrina geresnį gyventojų poreikių ir pomėgių individualizavimą, atskleidžia įstaigoje vykdomo socialinio darbo skaidrumą, sistemiškumą.

13. Dėl gyventojų savarankiškumo skatinimo

13.1. Pagarbos asmens prigimtiniam orumui, savarankiškumui, įskaitant laisvę rinktis, ir nepriklausomumui principas yra vienas svarbiausių Neįgalųjų konvencijoje įtvirtintų principų (šios konvencijos 3 str.). Apraše taip pat numatyta, kad socialinės globos įstaigų gyventojų kasdieninė veikla turi būti organizuota ir buitinės paslaugos teikiamos taip, kad palaikytų, skatintų ir motyvuotų asmenį būti kuo savarankiškesnį – gamintis maistą savo reikmėms (tam tikslui įstaigose įrengiamos virtuvėlės), tvarkytis gyvenamąjį kambarį, pačiam skalbti ir išsidžiovinti savo drabužius (užtikrinama galimybė naudotis buitinėmis skalbimo mašinomis) ir pan., o darbuotojai jiems padeda (Aprašo 4 priedo 8.4, 8.13 ir 11.6 p.). Asmens gyvenamasis kambarys turėtų būti sutvarkytas jaukiai, aplinka – artima namų aplinkai. Asmuo turėtų būti patenkintas gyvenamųjų patalpų apstatymu ir jam turi būti sudaryta galimybė turėti kambaryje savo baldų ir kitų asmeninių daiktų, jei tai nesudarytų pavojaus jo arba kitų asmenų saugumui (Aprašo 4 priedo 18.1 p.). Tad socialinės globos įstaigų gyventojams turėtų būti sudaryta galimybė savo gyvenamajame kambaryje kurti jaukią, individualią erdvę, kuri, panaudojus asmeninius ir kitus daiktus, būtų kuo artimesnė namų aplinkai.

13.2. Lankantis GĮ nustatyta:

13.2.1. daugumos įstaigų gyvenamieji kambariai yra jaukūs, o aplinka – artima namų aplinkai; gyventojai teigė esą patenkinti patalpų apstatymu; darbuotojai imasi priemonių skatinti gyventojus būti kuo savarankiškesnius kambario individualizavimo klausimu, jiems leidžiama susitvarkyti savo gyvenamąją aplinką, kaip jie pageidauja, kad būtų patogų ir jaukų gyventi, keisti baldų vietą, turėti savo baldų ir kitų asmeninių daiktų (pledų, kilimų, gėlių, laikrodžių, paveikslų ir pan., tačiau pažymėtina, kad daugelio įstaigų globotiniai neturi daiktų iš savų namų); galimybė turėti kambaryje savo baldų ir kitų asmeninių daiktų yra numatyta daugelio įstaigų vidaus tvarkos taisyklėse; tačiau vienoje iš vizituotų įstaigų steriliose beasmenėse erdvėse buvo stacionarios asmens

sveikatos priežiūros paslaugų įstaigos palatų aplinka, gyventojai nėra skatinami kurti pageidaujamą, individualizuotą aplinką (Skaudvilės PGSL);

13.2.2. beveik visose GĮ, išskyrus Kaltinėnų PSPC, gyventojams sudarytos galimybės patiems gamintis maistą, skalbti ir tvarkytis savo gyvenamąjį kambarį: įstaigose įrengtos gyventojų virtuvėlės, yra skalbimo mašinos ir sudarytos sąlygos išsidžiovinti išskalbtus drabužius;

13.2.3. Skaudvilės PGSL nėra virtuvėlės gyventojams, kurie norėtų pasigaminti maistą savo reikmėms; Pagėgių GN (2-ame korpuse) virtuvėlė įrengta rūsyje, į kurį laiptai yra statūs ir nėra galimybės ten patekti asmenims su neįgaliojo vėžimėliu; Kaltinėnų GN kai kurie gyventojai nežinojo apie tai, jog įstaigoje yra virtuvėlė, kur galima patiems pasigaminti maisto.

13.3. Įvertinus nustatytas aplinkybes, konstatuotina, kad, nesudarant ar netinkamai sudarant sąlygas gyventojams savarankiškai gamintis, skalbtis ir (arba) tvarkytis savo kambarius (Kaltinėnų PSPC, Kaltinėnų GN, Skaudvilės PSPC, Pagėgių GN), jų gyvenamuosiuose kambariuose kurti savo individualią erdvę (Skaudvilės PGSL), asmenys nemotyvuojami būti kuo savarankiškesni, negerbiamas jų autonomiškumas.

Kartu pažymėtina, kad, ekspertės nuomone, Lauksargių GN gyvena keli jaunesni asmenys su negalia, kuriems, įvertinus jų savarankiškumą ir institucinei globai alternatyvių specialiųjų paslaugų poreikį, galėtų būti užtikrinama galimybė savarankiškai gyventi bendruomenėje.

Seimo kontrolieriaus 2015-09-14 ataskaitoje Nr. 2015/1-74 pažymėta⁴, kad yra labai svarbu stiprinti gyventojų pasitikėjimą savimi, skatinti motyvaciją gyventi bendruomenėje. Neįgaliųjų konvencijoje įtvirtinta neįgaliųjų galimybė lygiai su kitais asmenimis pasirinkti savo gyvenamąją vietą, pasinaudoti įvairiomis namuose ir bendruomenėje teikiamomis paslaugomis, gauti asmeninę pagalbą, kuri būtina padėti gyventi savarankiškai, integruotis į bendruomenę, užkirsti kelią izoliavimui ar atskyrimui nuo bendruomenės (19 straipsnis). 2015 m. atlikus patikrinimus Kauno apskrities suaugusių asmenų globos įstaigose buvo nustatyta, kad GĮ yra gyventojų, kurie pageidautų gyventi savarankiškai, tačiau bendruomenėje nėra jiems reikalingų priežiūros ir pagalbos paslaugų sistemos, todėl socialinės apsaugos ir darbo ministrai rekomenduota įvertinti, kiek ir kokios paslaugos yra prieinamos asmenims, pageidaujantiems išvykti iš globos įstaigos ir savarankiškai gyventi bendruomenėje, ir tai, ar jas teikiant būtų užtikrinami pageidaujančių savarankiškai gyventi asmenų poreikiai. Konstatuotina, kad tokia informacija yra aktuali ir Tauragės apskrities suaugusių asmenų globos įstaigoms bei jose gyvenantiems globotiniams.

14. Dėl užimtumo paslaugų užtikrinimo GĮ

14.1. Aprašo 4 priedo III srities („Įvairiapusiškų asmens poreikių užtikrinimas, asmens įgalinimas“) 8 punkte nustatyta, kad asmeniui sudaroma galimybė gauti socialinę globą, atitinkančią jo poreikius ir savarankiškumo lygį, taip pat numatyti įvairūs reikalavimai, susiję su užimtumu ir gyventojų laisvalaikio organizavimu: asmens kasdienis gyvenimas ir veikla turi būti organizuojami lanksčiai, siekiant suderinti asmens pageidavimus, pomėgius ir socialinės globos įstaigos galimybes; socialinės globos įstaigoje dirbantys darbuotojai turi turėti teigiamą požiūrį į asmenų užimtumo, laisvalaikio praleidimo, pomėgių realizavimo ir pan. pasirinkimą (8.1 p.); asmuo pagal savo gebėjimus ir galimybes turi būti įtraukiamas į visų sprendimų, susijusių su jo gyvenimu socialinės globos įstaigoje, priėmimą; asmeniui su negalia (išskyrus slaugomus asmenis) sudaromos sąlygos, įgalinančios asmenį viską, kas įmanoma, atlikti pačiam bei užtikrinama, kad jam būtų prieinamos bendruomenėje teikiamos paslaugos, kuriomis jis pageidauja naudotis (8.3 p.); socialinės globos įstaiga asmeniui pagal poreikius užtikrina galimybes skaityti spaudos leidinius, knygas ar kitokiu būdu gauti jį dominančią informaciją (8.7 p.), ir kita.

14.2. Patikrinimų GĮ metu nustatyta, kad:

⁴ Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2015-09-14 ataskaita Nr. 2015/1-74 „Dėl žmogaus teisių padėties Kauno apskrities suaugusių asmenų globos įstaigose: VšĮ Rumšiškių senelių globos namuose „Aukšinis amžius“, VšĮ „Globasta“, VšĮ Ežerėlio slaugos namuose, Kauno panemunės senelių globos namuose, Kėdainių socialinės globos namuose, Jonavos globos namuose, Čekiškės socialinės globos ir priežiūros namuose, VšĮ senelių namuose „Užusaliai“, VšĮ „Amžiaus žiedas“ ir Vilijampolės socialinės globos namuose“.

14.2.1. daugelio aplankytojų įstaigų darbuotojai nuolat stengiasi užtikrinti gyventojų užimtumą, atsižvelgdami į jų poreikius bei savarankiškumo lygį. GĮ organizuojama įvairi veikla, siekiant didinti GĮ gyvenančių žmonių integraciją į gyvenamosios vietos bendruomenę (Kvėdarnos GN; Skaudvilės PGSL; Jurbarko SP; Pagėgių GN; Smalininkų GN; Adakavo GN; Lauksargių GN). Planuojamos ir vykdomos išvykos į kitas GĮ, sporto renginius, muziejus, bibliotekas, kelionės į miškingas vietas, prie jūros. Kitų globos namų veiklos planuojamos ir vykdomos daugiausia GĮ teritorijoje (Skaidvilės PGSL; Kaltinėnų GN; Seredžiaus GN) – bendri pokalbiai, arbatos popietės, poezijos skaitymas. Kitos gyventojams siūlomos veiklos dažniausiai yra knygų, spaudos skaitymas, TV žiūrėjimas bendroje poilsio zonoje.

Kita vertus, ekspertės nuomone, GĮ darbuotojai turėtų labiau skatinti globotinių profesinį ugdymą ir padėti jiems įsidarbinti; pavyzdžiui, Adakavo GN gyventojai kartais yra kviečiami padėti kaimynystėje gyvenantiems žmonėms nupjauti žolę, surinkti derlių, pagelbėti kituose ūkio darbuose, tačiau toks globotinių darbas nėra sistemingai skatinamas, nėra fiksuojamas atitinkamuose dokumentuose, globotiniams nėra padedama įgyvendinti savo teisę į darbą lygiai su kitais asmenimis visuomenėje; neretai GĮ vyrauja perdėtai globėjiškas darbuotojų požiūris į globojamus asmenis, su suaugusiais globotiniais bendraujama vartojant mažybinius žodžius, lyg jie būtų vaikai; globotiniai į darbuotojus kreipiasi ne vardu, bet „auklėtoja“, „mokytoja“.

Gerosios praktikos pavyzdys

Patikrinimo metu Smalininkų GN vyko gyventojų susitikimas su Viešvilės užkardos pasienio pareigūnais, kurie atliko parodomąją užkardos šunų treniruotę.

14.2.2. dauguma įstaigų turi nuolat dirbančius užimtumo specialistus (Pagėgių GN – 2 specialistai; Adakavo GN – 3 specialistai; Smalininkų GN; Kaltinėnų GN; Seredžiaus GN po 1 specialistą). Keliose lankytose įstaigose užimtumą koordinuoja įstaigos administratorius (Kvėdarnos GN); vyresnysis socialinis darbuotojas (Jurbarko SP) arba socialiniai darbuotojai (Skaidvilės PGSL; Lauksargių GN);

14.2.3. Kaltinėnų GN specialistas buvo motinystės atostogose; Seredžiaus GN užimtumo specialistai buvo kasmetinėse atostogose (1 asmuo) arba motinystės atostogose (1 asmuo), Adakavo GN vienas iš trijų užimtumo specialistų turėjo nedarbingumo pažymėjimą. Šiose įstaigose kalbinti gyventojai teigė, kad jiems trūksta veiklų, labiausiai jie tai pajuto tuomet, kai užimtumo specialistai išėjo atostogauti;

14.2.4. daugumoje GĮ yra įrengti užimtumo kambariai (Seredžiaus GN; Jurbarko JP; Smalininkų GN; Adakavo GN 1-asis korpusas; Lauksargių GN). Kitose GĮ užimtumas yra organizuojamas bendroje patalpoje (Skaidvilės PGSL; Adakavo GN 2-asis korpusas), valgyklos / valgyklėlių patalpoje (Pagėgių GN 2-asis korpusas; Adakavo GN 2-asis korpusas; Kaltinėnų GN). Kvėdarnos GN ir Pagėgių GN 2-ajame korpuse užimtumo veiklos organizuojamos koridoriuose. Patikrinimo metu buvo pastebėta, kad Kvėdarnos GN pastate yra patalpa, kurioje įrengus atitvarą nuo bendros salės, ją būtų galima naudoti kaip užimtumo / poilsio kambarį. Administracijos darbuotojai pažadėjo apsvarstyti šią galimybę po to, kai tai bus suderinta su įstaigos steigėju;

14.2.5. daugelyje aplankytojų GĮ yra sudaromi veiklos užimtumo planai; Smalininkų GN ir Jurbarko GN turi pasirengę tiek metų planą, tiek mėnesio planą. Kai kuriose GĮ turi tik metinius planuojamų renginių planus (Kvėdarnos GN; Kaltinėnų GN – 2017 metų planai), kitose yra parengti tik mėnesio / savaitės planai (Seredžiaus GN), kitur sudaromi užimtumo planai, kai kuriuose nėra apibrėžto laiko: nėra vykdomų renginių, veiklų preliminarinių datų, nėra užsiėmimų pavadinimų (Pagėgių GN; Lauksargių GN, Skaidvilės PGSL – į Veiklos planą yra įterpta Užimtumo programa);

14.2.6. Kaltinėnų PSPC nėra planuojamos užimtumo veiklos;

14.2.7. kai kuriose GĮ yra sudaromi tvarkaraščiai, jie pakabinami stenduose, tačiau informacija juose pateikiama nedideliu, gyventojams nepatogiu šriftu (Seredžiaus GN – 2-ojo ketvirčio užimtumo tvarkaraščiai; Jurbarko SP – supažindinimas su anksčiau buvusiais renginiais; Smalininkų GN – einamojo mėnesio tvarkaraščiai);

14.2.8. kuomet vienoje įstaigoje dirba keli specialistai (Adakavo GN), nėra bendro veiklų tvarkaraščio, kuris padėtų gyventojams savarankiškai pasirinkti, ką jie norėtų tą dieną veikti. Seredžiaus GN buvo pastebėti Užimtumo tvarkaraštyje ir Įstaigos gyventojų vidaus tvarkos

taisyklėse pateikiamoje Gyventojų dienotvarkėje esantys laiko nesutapimai: pagal Užimtumo tvarkaraščiuose skelbiamą informaciją, 8:00–8:15 val. kiekvieną darbo dieną vyksta „Grupinė mankšta“, tačiau, pagal Gyventojų dienotvarkę, 7:30–8:30 val. vyksta „gyventojų kėlimas, rytinis tualetas, lovų paklojimas, medicininis patikrinimas ir kt.“; pietūs pagal Užimtumo tvarkaraštį – 12:00–13:00 val., tačiau, pagal Gyventojų dienotvarkę, – 13:15 val. Dėl netinkamo veiklų laiko nurodymo dienos planuose yra tikimybė, kad gyventojai supainios laiką ir į siūlomas veiklas ateis kitu laiku;

14.2.9. kitų aplankytų GN stenduose nebuvo informacijos apie įstaigose vykdomas veiklas. Kalbinti globojami asmenys ir personalas teigė, kad gyventojams apie veiklas pranešama žodžiu. Reikėtų pažymėti, kad nemažai gyvenančių GĮ serga neurodegeneracinėmis ligomis ir / arba turi proto negalią. Tai apsunkina girdimosios informacijos įsiminimą bei atgaminimą, dėl to būtų tikslinga įstaigose turėti gerai matomose vietose patalpintas iškabas, kuriose būtų nurodytos siūlomos veiklos, atspausdintos (parašytos) padidintomis raidėmis, paprastais žodžiais, aiškiai suformuluotos. Gyventojai turi teisę žinoti, kokios veiklos jiems yra siūlomos, ir šios informacijos vizualinis pritaikymas pagal gyventojų poreikius bei gebėjimus padėtų jiems susipažinti su minėtų veiklų pasiūlymais.

5 SKYRIUS

SVEIKATOS PRIEŽIŪRA

15. Dėl psichologo paslaugų prieinamumo

15.1. Pagal Darbo laiko sąnaudų normatyvų 1 ir 9 punktų nuostatas, jei psichologo pareigybė nesteigiama pačioje įstaigoje, šių specialistų paslaugos turi būti organizuojamos atsižvelgiant į atskirų gavėjų (grupių) poreikius. Kiekvienam socialinės globos įstaigos gyventojui esant poreikiui padedama kontroliuoti elgesį kritinėse situacijose, patiriant arba išgyvenant krizes, netektis, tarpininkaujama, kad būtų išspręsti konfliktai ar sumažinti emociniai išgyvenimai, siūlant specialistų pagalbą, pagalbos sau grupes. Pastabos apie tai yra fiksuojamos individualiuose socialinės globos planuose (ISGP ar kituose prie asmens bylų pridedamuose dokumentuose) (Aprašo 4 priedo 9.4 punktas).

15.2. Pagal EFPA Psichologo profesinės etikos metakodekso 3.1.2. punktą, privatumas ir konfidencialumas yra „tinkamas informacijos ir įrašų saugojimas ir tvarkymas, užtikrinant konfidencialumą, taikant pagrįstas apsaugos priemones, užtikrinančias duomenų anonimiškumą ir ribojančias priėjimą prie ataskaitų ir įrašų tiems, kurie neturi įstatyminės teisės žinoti“.

15.3. Patikinimų GĮ metu nustatyta, kad:

15.3.1. daugelio įstaigų darbuotojai nuolat deda pastangas išsiaiškinti, ar jų gyventojams reikalingos psichologo paslaugos: kas rytą vyksta pasitarimai, pasidalinama informacija, ar kas nors iš gyventojų turi emocinių sunkumų; individualiosios priežiūros darbuotojui pastebėjus gyventojų nerimą arba įtampą, iškart informuojamas socialinis darbuotojas, kuris imasi priemonių spręsti problemą;

15.3.2. keliose tikrintose GĮ psichologo paslaugos globotiniams teikiamos pačioje globos įstaigoje (Seredžiaus GN, Jurbarko SP). Kitose aplankytose GĮ psichologo paslaugų teikimas dažniausiai organizuojamas asmens sveikatos priežiūros įstaigose. Pavyzdžiui, Pagėgių GN darbuotojai, pastebėję psichologinės pagalbos poreikį, kreiptųsi į įstaigos vyriausiąją socialinį darbuotoją bei direktorių, kurie organizuotų susitikimus su psichologu; Kvėdarnos GN, pastebėjus psichologinės pagalbos poreikį, bendradarbiauja su VšĮ Klaipėdos jūrininkų ligoninės Psichiatrijos departamentu Švėkšnoje; Lauksargių GN, Adakavo GN – slaugytojai registruoja gyventojus konsultacijai Tauragės ligoninėje arba Psichikos sveikatos centre. Tačiau keliose iš tikrintų įstaigų (Kaltinėnų GN, Skaudvilės PGSL; Kaltinėnų PSPC) nėra nustatyta tvarka, kaip gyventojai gali kreiptis psichologinės pagalbos. Kalbinti įstaigų darbuotojai minėjo, kad GĮ nėra buvę psichologinių paslaugų poreikio (Kaltinėnų GN, Skaudvilės PGSL);

15.3.3. Adakavo GN visų įstaigos padalinių gyventojams nėra numatytos psichologo paslaugos;

15.3.4. Adakavo GN 1-ajame korpuse stende buvo nurodyti emocinės pagalbos numeriai;

15.3.5. keliose aplankytose GĮ (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL; Smalininkų GN, Lauksargių GN) darbuotojai jaučia poreikį gyventojams teikti psichologo paslaugas įstaigose, tačiau šiuo metu įstaigose nėra sąlygų tokiam etatui steigti. Smalininkų GN planuojama bent kartą per mėnesį organizuoti susitikimus su psichologu, kurių metu būtų aptariamose sunkumų sukeliančios situacijos;

15.3.6. GĮ, kuriose įdarbintas psichologas (Seredžiaus GN, Jurbarko SP), gyventojai žino, kad įstaigoje dirba specialistas: su psichologu rengiami individualūs susitikimai, kurių metu kalbama, atliekamos meninės užduotys (piešiama);

15.3.7. Seredžiaus GN gyventojai tiksliai žino, kuriomis dienomis įstaigoje būna specialistas. Jurbarko SP psichologas teikia pagalbą visuose įstaigos padaliniuose, tačiau nėra tikslaus grafiko, kuriame būtų nurodyta, kurią dieną jis dirbs kuriame konkrečiame padalinyje;

15.3.8. beveik visose įstaigose dirbantys psichologai turi jiems skirtus darbo kabinetus (išskyrus Adakavo GN). Vis dėlto specialistų kabinetai nėra atpažįstami iš koridoriaus pusės, nes ant jų durų nėra iškabų su informacija, kas juose dirba, bei specialisto darbo grafiko. Dėl to naujai atvykusiems gyventojams ir / arba darbuotojams nebūtų lengva rasti vietą, kurioje dirba specialistas;

15.3.9. Jurbarko SP psichologo kabinete yra paruošta erdvė individualioms konsultacijoms;

15.3.10. norint pasiekti Seredžiaus GN psichologo kabinetą, reikalinga pereiti slaugytojo kabinetą, kas neužtikrina gyventojams anonimiškumo kreipiantis konsultacijai bei konfidencialumo. Kalbintas įstaigos slaugytojas informavo, kad, kuomet jo kabinete būna žmogus, pas psichologą niekas neina. Atkreipiamas dėmesys, kad psichologas šioje įstaigoje dirba tik vieną dieną per savaitę, kas sudaro prielaidą, jog psichologo darbo GĮ metu nėra užtikrinamas psichologinės pagalbos pasiekiamumas. Kalbintas psichologas taip pat atkreipė dėmesį, kad dirbdamas tik vieną dieną per savaitę negali tinkamai užtikrinti grupinių užsiėmimų;

15.3.11. įstaigose dirbantys psichologai ne visada užtikrina gyventojų bylų, dokumentų konfidencialumą. Jurbarko SP specialistas neturi rakinamos dokumentų spintos, kurioje galėtų laikyti gyventojų bylas. Seredžiaus GN dirbantis specialistas didžiąją dalį bylų saugo užrakintoje spintelėje, tačiau dalį gyventojų dokumentų patikrinimo metu laikė neužrakintame kabinete, nerakinamuose stalčiuose. Manytina, kad dėl to su dokumentuose esančiais įrašais ir vertinimo protokolais gali susipažinti bet kuris įstaigos gyventojas ir / arba darbuotojas;

15.3.12. didžioji dalis kalbintų GĮ darbuotojų teigė, kad savižudybių ir (arba) savęs žalojimo grėsmės įstaigose nebuvo kilusios, išskyrus Seredžiaus GN ir Smalininkų GN. Per paskutinius dvejus metus GĮ darbuotojai yra dalyvavę šios tematikos mokymuose (Kvėdarnos GN; Kaltinėnų GN). Kvėdarnos GN socialinio darbuotojo padėjėjai dalyvavo Savižudybių prevencijos programos mokymuose. Kalbinti specialistai minėjo, kad jaučia trūkumą specializuotų mokymų apie darbą su demencija sergančiais žmonėmis, intelekto sutrikimą turinčiais senyvo amžiaus žmonėmis.

16. Dėl vaistinių preparatų įsigijimo globotinių lėšomis

16.1. Seimo kontrolierius 2017-10-06 ataskaitoje Nr. 2017/1-104⁵ yra teikęs išvadą, kad socialinės globos įstaigos visus suaugusius asmenis, kuriems teikiamos ilgalaikės socialinės globos paslaugos ir kuriems pagal sveikatos būklę buvo paskirtas gydymas medikamentais, privalo jais aprūpinti iš GĮ lėšų.

Seimo kontrolieriui vykdant NKP funkcijas ir vizituojant GĮ, 2014–2017 metais būdavo nustatoma, kad kai kuriose GĮ globojami asmenys įvairius vaistinius preparatus įsigyja savo lėšomis:

⁵ Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2017-10-06 ataskaita Nr. 2017/1-104 „Po vizitų Utenos apskrities suaugusiųjų globos įstaigose: Visagino socialinės globos namuose, VŠĮ Utenos Kristaus žengimo į dangų parapijos globos namuose, Anykščių socialinės globos namuose, Utenos specialiojoje mokykloje daugiafunkciniame centre, VŠĮ Krizių centre „Angelų pieva“, VŠĮ Mielagėnų palaimintojo J. Matulaičio parapijuose globos namuose, Utenos socialinės globos namuose“.

jie visus gydytojo paskirtus vaistus perka iš asmeninių lėšų arba iš savų lėšų turi padengti vaisto kainos dalį, kuri nėra kompensuojama valstybės.

16.2. Patikrinimų metu nustatyta, jog visos vizituotos GĮ užtikrina, kad gydytojų gyventojams skiriami medikamentai būtų perkami iš GĮ lėšų, ir žmonėms nereikia jų įsigyti asmeninėmis lėšomis.

17. Dėl vaistinių preparatų laikymo

17.1. Pagal Vaistinių preparatų laikymo ir įtraukimo į apskaitą asmens sveikatos priežiūros įstaigose tvarkos aprašą, vaistiniai preparatai turi būti laikomi pacientų be sveikatos priežiūros specialisto nelankomose, jų laikymui gamintojo nurodytomis laikymo sąlygomis pritaikytose užrakinamose patalpose, kuriose įrengtos lentynos, spintos arba, jei reikia, pastatyti šaldytuvai. Vaistiniai preparatai išduodami vartoti atsižvelgiant į vaistinio preparato serijos tinkamumo laiką – pirmiausia išduodami anksčiausiai pagamintos ir turinčios trumpiausią tinkamumo laiką vaisto serijos preparatai. Už vaistinių preparatų laikymą, išdavimą pacientams ir įtraukimą į apskaitą skyriuje atsako skyriaus vyriausiasis slaugytojas (administratorius). Asmuo, atsakingas už vaistinių preparatų laikymą, atsako už vaistinių preparatų įtraukimą į apskaitą, atsargų pertekliaus susidarymą, vaistinių preparatų tinkamumo vartoti laiko kontrolę, jų atšaukimą iš rinkos, netinkamų vartoti vaistinių preparatų perdavimą laiku iš skyriaus į jų kaupimo vietą sveikatos priežiūros įstaigoje. Vaistinių preparatų tinkamą laikymą ne rečiau kaip kartą per 3 mėnesius turi patikrinti asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovo įsakymu paskirtas asmuo, atsakingas už vaistinių preparatų laikymą. Patikrinimo rezultatai įrašomi į Vaistinių preparatų laikymo patikrinimų apskaitos žurnalą (30–36 ir 37 punktai).

17.2. Patikrinimų GĮ metu buvo nustatyta, kad vienoje iš jų yra netinkamai tvarkomi vaistiniai preparatai: vaistai laikomi ne tik slaugytojo kabinete, tačiau ir GĮ budėtojo kabinete, kuris neužrakinamas, ir bet kuris asmuo gali pasiimti vaistinius preparatus; slaugytojo kabinete neveikia šaldytuvas, skirtas vaistiniams preparatams; medikamentai netvarkingai laikomi sumaišyti pirminių maišuose; slaugytojas nevertina ir neatsižvelgia į vaistinio preparato serijos tinkamumo laiką – pirmiausia neišduoda anksčiausiai pagamintų ir turinčių trumpiausią tinkamumo laiką vaisto serijos medikamentų; nevykdomi vaistinių preparatų tinkamo laikymo periodiniai patikrinimai (Seredžiaus GN).

18. Dėl lytinio švietimo ir kontraceptinių priemonių prieinamumo

18.1. Seimo kontrolierius 2015-09-14 ataskaitoje Nr. 2015/1-74⁶ ir 2018-10-08 ataskaitoje Nr. PRJ2018/1-67 yra išaiškinęs, kad reikalinga rengti mokymus apie užkrečiamąsias ligas, perduodamas lytiniu keliu; jų metu turėtų būti aiškinami ligos perdavimo būdai ir apsaugos metodai bei atitinkamų prevencijos priemonių naudojimas. Ypatingą dėmesį derėtų skirti informacijai apie pavojų lytinių kontaktų metu užsikrėsti ŽIV arba hepatitu (B ir C), kaip per įvairius kūno skysčius užsikrečiama ŽIV ir hepatito virusais.

Taip pat buvo nurodyta, kad, siekiant garantuoti moterų apsaugą nuo nepageidaujamo nėštumo, globos namuose poroms turi būti prieinama kontracepcija pagal gydytojo rekomendacijas, taip pat (tiek esant pageidavimui, tiek globos namų iniciatyva) gyventojai konsultuojami visais lytinio švietimo klausimais. Be to, labai svarbu pažymėti, kad žmogui turi būti suteikiama galimybė pasirinkti jam priimtina kontracepcijos priemonę, o globos namai – ja aprūpinti.

18.2. Vizitų metu nustatyta, kad nevykdomas gyventojų švietimas apie seksualinę / reprodukcinę sveikatą, šalutinį kontracepcijos poveikį, taip pat neužtikrinamas vyrams skirtų kontraceptinių priemonių prieinamumas (Kaltinėnų PSPC, Jurbarko SP, Seredžiaus, Adakavo ir Lauksargių GN).

⁶ Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2015-09-14 ataskaita Nr. 2015/1-74 „Dėl žmogaus teisių padėties Kauno apskrities suaugusių asmenų globos įstaigose: VšĮ Rumšiškių senelių globos namuose „Auksinis amžius“, VšĮ „Globasta“, VšĮ Ežerėlio slaugos namuose, Kauno panemunės senelių globos namuose, Kėdainių socialinės globos namuose, Jonavos globos namuose, Čekiškės socialinės globos ir priežiūros namuose, VšĮ senelių namuose „Užusaliai“, VšĮ „Amžiaus žiedas“ ir Vilijampolės socialinės globos namuose“.

19. Dėl žalingų įpročių prevencijos

19.1. Gyventojams turi būti užtikrintos saugios ir sveikos gyvenimo sąlygos (Aprašo 4 priedo 17.9 p.). Asmens teisių pasirinkimui ir jų saugumui užtikrinti socialinės globos įstaigoje yra taikomos priemonės, skatinančios gyventojų priklausomybių nuo žalingų įpročių atsisakymą (Aprašo 4 priedo 12.10 p.).

Be to, esant reikalui, GĮ turi galimybę pasinaudoti savivaldybėse teikiamomis įvairiomis nemokamomis sveikos gyvensenos skatinimo priemonėmis. Atkreiptinas dėmesys, kad, pagal Visuomenės sveikatos biuro nuostatų 14.4.3 papunktį, savivaldybėse būtent visuomenės sveikatos biurams pavesta vykdyti sveikos gyvensenos skatinimą, be kita ko, ir veiklos organizavimą bei dalyvavimą įgyvendinant rūkymo profilaktikos bei alkoholio vartojimo mažinimo priemones.

19.2. Patikinimų GĮ metu nustatyta, kad kai kuriose įstaigose gyventojai rūko ir / arba vartoja alkoholį (Kvėdarnos GN, Kaltinėnų GN, Jurbarko SP, Pagėgių GN, Adakavo GN). Šių GĮ darbuotojų teigimu, globos įstaigose organizuojamos žalingų įpročių prevencijos priemonės: užsiėmimų ir individualių pokalbių metu aiškinama apie rūkymo žalą sveikatai, kaip keistūsi situacija, jei gyventojas nerūkytų arba rūkytų mažiau, skelbiamos Nerūkymo dienos, rodomi motyvaciniai filmai ir organizuojami kiti renginiai, skatinamas užimtumas (mėgstamos veiklos skatina atsisakyti priklausomybių), AA draugijos atstovai rengia individualius ir grupinius pokalbius; stebima sveikatos būklė, prireikus, siūlomas gydymas, taip pat stebimi linkusių išgerti į įstaigą parsinešami produktai, prireikus, tam tikrą laiką tokiam asmeniui reikalingas prekes perka socialinis darbuotojas; daugelis įstaigų yra kreipęsi į visuomenės sveikatos biurus, veikiančius savivaldybėje, dėl pagalbos organizuojant gyventojams žalingų įpročių prevenciją (išskyrus Kvėdarnos GN, Pagėgių GN, Adakavo GN).

19.3. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad įstaigose nuolat dedamos pastangos užtikrinant tinkamą žalingų įpročių prevenciją, tačiau rekomenduotina naudotis ir galimybe gauti savivaldybėse veikiančių visuomenės sveikatos biurų pagalbą (Kvėdarnos GN, Pagėgių GN, Adakavo GN).

6 SKYRIUS

MAITINIMO ORGANIZAVIMAS

20. Dėl gyventojų supažindinimo su valgiaraščiu, galimybės pateikti pageidavimus

20.1. Pagal Aprašo 4 priedo 11.3 p., socialinės globos namuose asmeniui turi būti sudaryta galimybė jam suprantama forma kasdien susipažinti su valgiaraščiu, iš anksto pateikti pageidavimus dėl maisto produktų arba patiekalų asortimento, į kuriuos, esant galimybei, yra atsižvelgiama.

Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį, jog sudaryta galimybė gyventojams suprantama forma susipažinti su valgiaraščio turiniu reiškia, kad jis yra patalpintas lengvai visiems prieinamoje vietoje (pakabintas tokioje vietoje, kurią taip pat nesudėtinga pasiekti naudojantis neįgaliojo vežimėliu), surašytas stambiu šriftu didelio formato lape arba lentoje, gyventojai, kurie dėl sveikatos būklės guli lovose ir dėl to maitinami kambariuose, su valgiaraščio turiniu iš anksto supažindinami žodžiu.

Personalas turi gyventojų klausyti apie pageidavimus keičiant valgiaraštį, taip pat pagal galimybes atsižvelgti į jų prašymus. Tokia informacija iš gyventojų būna gaunama įvairiais būdais, pvz.: visi darbuotojai, tiesiogiai dirbantys su gyventojais, nuolat jų teiraujasi apie pastarųjų pageidavimus dėl maisto produktų ir patiekalų asortimento.

Svarbu pažymėti, kad GĮ personalas turi skirti ypatingą dėmesį gyventojams, kurie turi sunkią negalią ir negali patys ateiti pavalgyti į valgyklą ar kitą numatytą maitinimo vietą, todėl yra maitinami savo kambariuose. Tokie gyventojai turi būti iš anksto informuojami, koks maistas jiems atnešamas, kad globojamiems asmenims nereikėtų to kas kart klausyti.

20.2. Vertinant, ar globojami asmenys yra tinkamai supažindinami su valgiaraščio turiniu ar atsižvelgiama į jų pageidavimus dėl maisto produktų arba patiekalų asortimento, buvo nustatyta, kad:

20.2.1. visos vizituotos GĮ pagal savo galimybes stengiasi gyventojus kasdien iš anksto jiems suprantama forma supažindinti su valgiaraščiu turiniu, taip pat domėtis jų pageidavimais dėl patiekalų asortimento, tačiau kai kurios GĮ vis tiek susiduria su iššūkiais, tokiais kaip:

20.2.1.1. sunkią negalią turintys gyventojai nesupažindinami su valgiaraščiais (Skaudivilės PGSL);

20.2.1.2. nėra viešai patalpinto valgiaraščio (Kvėdarnos, Seredžiaus GN ir Kaltinėnų PSPC);

20.2.1.3 pirmajame korpuse nėra viešai prieinamo valgiaraščio, o antrajame korpuse – atspausdintas labai mažu šriftu ir patalpintas informaciniame stende (Kaltinėnų GN);

20.2.1.4. valgiaraštis patalpintas tik pirmajame aukšte prie pagrindinės valgyklos (mažu šriftu), o antrajame aukšte, prie mažesniosios valgyklėlės, valgiaraščio nėra (Adakavo GN);

20.2.1.5. gyventojams nesudarytos sąlygos teikti pageidavimus dėl maisto produktų ir patiekalų asortimento (Skaudivilės PGSL, Kaltinėnų PSPC ir Seredžiaus GN).

21. Dėl gyventojų maitinimo vietų

21.1. Seimo kontrolieriaus 2018-10-08 ataskaitoje Nr. PRJ2018/1-67 išaiškinta, jog globos įstaigų gyventojams, kurių mobilumas yra ribotas, labai svarbu užtikrinti, kad jie galėtų patys pavalgyti valgyklose, o tam būtina jiems ne tik suteikti specialius judėti įgalinančius įrenginius, tačiau taip pat ir darbuotojams aktyviai vykdyti jų sveikatos būklės kontrolę, teikiant visapusišką pagalbą sukuriant ir palaikant reikalingas socialines / emocines sąlygas.

21.2. Vizitų metu nustatyta, kad:

21.2.1. GĮ turi maitinimo vietas, kuriose gyventojams sudarytos tinkamos sąlygos valgyti (valgyklose gali maitintis asmenys, turintys judėjimo negalią, pvz., sudarytos sąlygos prie stalo privažiuoti su neįgaliojo vežimėliu), taip pat darbuotojai padeda gyventojams, kurie juda neįgaliojo vežimėliu, naudodamiesi vaikštynėmis, ramentais ir pan., pasiekti valgyklą (Kvėdarnos, Kaltinėnų, Seredžiaus, Adakavo, Lauksargių, Pagėgių ir Smalininkų GN, taip pat Jurbarko SP);

21.2.2. nėra atskiros patalpos, kur gyventojai galėtų valgyti, taigi gyventojai valgo savo kambariuose (Skaudivilės PGSL ir Kaltinėnų PSPC);

21.2.3. visose aplankytose GĮ gyventojams šiltuoju metų sezonu nebūna sudaromos sąlygos valgyti lauke.

22. Dėl pagalbos valgant ir naudojimosi stalo įrankiais

22.1. Asmeniui, kuris pats negali savarankiškai pavalgyti, užtikrinama individuali, diskretiška personalo pagalba valgant. Socialinės globos įstaiga užtikrina, kad kiekvienam maitinimo metu savarankiškai negalinčiam pavalgyti asmeniui būtų priskirtas pagalbą valgant teikiantis asmuo (personalo narys) (Aprašo 4 priedo 11.7 p.).

Asmuo turi būti aprūpintas priemonėmis, padedančiomis lavinti bei palaikyti asmens dėl sveikatos būklės neturimus ar prarastus įgūdžius (Aprašo 4 priedo 8.4 p. 2 d.).

Seimo kontrolieriaus 2018-10-08 ataskaitoje Nr. PRJ2018/1-67 išaiškinta, jog maitinimas GĮ turėtų būti organizuojamas taip, kad gyventojas valgytų naudodamasis visais stalo įrankiais. Taip pat nurodyta, kad valgymas naudojant visus stalo įrankius, sėdint prie stalo, yra sudėtine psichologinės ir socialinės rehabilitacijos programų dalis.

22.2. Vizituojant GĮ nustatyta, kad:

22.2.1. užtikrinama personalo pagalba gyventojui valgant (visose GĮ);

22.2.2. visos GĮ skatina gyventojus valgio metu naudotis visais stalo įrankiais, išskyrus kelias GĮ, kuriose:

22.2.2.1. gyventojams buvo duodami šaukštai ir šakutės, o peiliai neišduodami (Kaltinėnų GN);

22.2.2.2. laikomasi nuostatos visiems gyventojams maitinimo metu išduoti tik šaukštus (Skaudivilės PGSL).

7 SKYRIUS

GYVENTOJŲ SUPAŽINDINIMAS SU TEISĖMIS IR PAREIGOMIS. INFORMACIJOS PRIEINAMUMAS IR KREIPIMŪSI TEIKIMAS

23. Dėl gyventojų supažindinimo su jų teisėmis ir pareigomis

23.1. CPT standartuose yra numatyta, kad GĮ gyventojai turi būti tinkamai supažindinami su jų teisėmis ir pareigomis, t. y., užtikrinama, kad asmenys žinotų savo teises ir pareigas, galėtų maksimaliai jas įgyvendinti (Dvyliktosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (2002) 15] 44 p.). GĮ apgyvendintas asmuo jam priimtina forma iki sutarties pasirašymo turi būti supažindintas su įstaigos vidaus tvarkos taisyklėmis bei kitais įstaigos veiklą reglamentuojančiais dokumentais ir tai turi būti užfiksuota sutartyje arba asmens byloje (Aprašo 4 priedo 3.2 p.).

Socialinės globos įstaigose gyventojams turi būti užtikrinta, kad jie būtų išklausomi, būtų vertinama jų nuomonė, gyvenimiška patirtis, taip pat siekiama asmens ir personalo tarpusavio supratimo. Gyventojas pagal savo gebėjimus ir galimybes turi teisę išdėstyti pageidavimus dėl socialinės globos namuose dirbančio personalo atliekamų funkcijų, elgesio ir pan. GĮ privalu skatinti ir palaikyti gyventojų aktyvumą, dalyvavimą, siekiant bendros socialinės globos įstaigos gerovės, užtikrinti asmens žinojimą, kad jis bus suprastas ir neatstumtas. Sprendimai priimami ir įgyvendinami kartu su globojamais asmenimis, pagal galimybes atsižvelgiant į jų norus, įsitikinimus ir gebėjimus (Aprašo 4 priedo 9.1 ir 9.5 p.).

Seimo kontrolierius 2017-10-31 ataskaitoje Nr. PRJ2017/1-123⁷ yra pažymėjęs, kad gyventojas turėtų būti supažindinamas su GĮ vidaus tvarkos taisyklėmis, įvairiais būdais skatinant ir motyvuojant jį domėtis savo teisėmis ir pareigomis įstaigoje, šią informaciją teikiant jam suprantama forma ir kalba, siūlant diskutuoti apie vidaus tvarkos taisyklių normas, numatomą paskatinimą už jų tinkamą įgyvendinimą ar nuobaudas už nesilaikymą, ir pan. Visas supažindinimo procesas turi būti įdomus gyventojui, taip pat būtinas pakartojimas, vertinant kiekvieno gyventojų sveikatos būklę, kad būtų užtikrintas pateikiamos informacijos įsisavinimas. Seimo kontrolieriaus ataskaitoje Nr. PRJ2017/1-123 taip pat yra pateikti ir vidaus tvarkos taisyklių, parengtų gyventojams suprantama kalba, pavyzdžiai.

23.2. Apsilankius GĮ buvo nustatyta, kad:

23.2.1. visų šių įstaigų dauguma gyventojų žino vidaus tvarkos taisykles, jose nustatytas savo teises ir pareigas;

23.2.2. visų GĮ personalas periodiškai gyventojams primena, kad jiems privaloma laikytis tvarkos, gyvenimo ir elgesio normų bei kt., tačiau vis tiek yra globotinių, kurie nenori laikytis arba prisiminti vidaus tvarkos taisyklių;

23.2.3. kai kurių GĮ vidaus tvarkos taisyklės nėra pritaikytos gyventojams pagal jų sveikatos būklę (taisyklės atspausdintos mažu, regos negalią turintiems gyventojams neįskaitomu, šriftu; patalpintos (pakabintos) neatsižvelgus į negalią turinčių gyventojų galimybes) [Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL, Kaltinėnų PSPC, Adakavo GN (pritaikytos taisyklės buvo patalpintos tik pirmojo korpuso pirmame aukšte), Lauksargių GN)], kai kurių GĮ vidaus tvarkos taisyklės patalpintos gyventojams sunkiai prieinamose vietose: stendas su vidaus tvarkos taisyklėmis pakabintas po laiptais ir tik pirmame aukšte (Lauksargių GN); vidaus tvarkos taisyklės įdėtos įmautėje, kuri segtukais pritvirtinta prie informacinio stendo (Adakavo GN (antrajame korpuse).

Gerosios praktikos pavyzdys

Smalininkų GN pagrindinės gyventojų pareigos ir teisės, taikytinos GĮ, parašytos lengvai suprantama kalba ir atspausdintos dideliu šriftu yra pateiktos žmogaus akių aukštyje – pagrindiniame įstaigos stende.

⁷ Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2017-10-31 ataskaita Nr. PRJ2017/1-123 „Dėl žmogaus teisių padėties Alytaus apskrities suaugusių asmenų globos įstaigose: Pivašiūnų švč. M. Marijos ėmimo į dangų parapijos senelių globos namuose, Rumbonių švč. Trejybės parapijos senelių globos namuose, Varėnos globos namuose, Merkinės globos namuose, Alytaus rajono savivaldybės Miroslavo globos namuose, viešojoje įstaigoje Kapčiamiesčio globos namuose, Lazdijų socialinių paslaugų centre“.

23.2.4. daugumoje įstaigų siekiama vertinti gyventojų gyvenimišką patirtį, atsižvelgti į jų pastebėjimus dėl gyvenimo sąlygų ir kt., sprendimai priimami ir įgyvendinami kartu su globojamais asmenimis pagal galimybes atsižvelgiant į gyventojų norus, įsitikinimus ir gebėjimus, išskyrus Skaudvilės PGSL, Kaltinėnų PSPC, kur ilgalaikės globos paslaugų teikimas organizuojamas remiantis slaugos ir palaikomojo gydymo teikimo principais.

24. Dėl galimybės teikti kreipimuisis

24.1. Socialinės globos įstaigose asmenys yra supažindinami su nusiskundimų, prašymų pateikimo bei jų nagrinėjimo šiose įstaigose procedūra ir žino, kad, baigus nagrinėti skundą ar prašymą, jam priimtina forma bus supažindintas su gautomis išvadomis bei sprendimais (Aprašo 4 priedo 13.2 p.).

Seimo kontrolierius savo 2016-12-30 ataskaitoje Nr. 2016/1-116⁸ ir 2017-10-06 ataskaitoje Nr. 2017/1-104⁹ atkreipė dėmesį, jog darbuotojai turi imtis visų įmanomų priemonių, kad globotiniams būtų sudarytos tinkamos sąlygos anonimiškai pateikti savo kreipimuisis tiek GĮ administracijai, tiek bet kuriam jos darbuotojui. Taip pat buvo paaiškinta, kas laikytina tinkamu anoniminių kreipimuisi pateikimo sąlygų sudarymu ir tai, kad yra būtina, jog GĮ turėtų patvirtintas vidines tvarkas, kuriose būtų nustatyta kreipimuisi, įskaitant anoniminių, teikimo, nagrinėjo ir atsakymo į juos teikimo tvarka.

24.2. Vizito metu išsiaiškinta, kad:

24.2.1. visose lankytose GĮ užtikrinama gyventojų teisė jiems teikti nusiskundimus, prašymus, pasiūlymus, GĮ darbuotojai išklauso gyventojų pageidavimus ir užduodamus klausimus, tačiau dėl didelio darbo krūvio susiklosto situacijos, kuomet gyventojų pageidavimas ir (arba) užduotas klausimas pamiršamas. Pažymėtina, kad tokių situacijų būtų galima išvengti, jeigu žodžiu pateikti asmenų kreipimaisi GĮ būtų registruojami;

24.2.2. visų GĮ gyventojai kreipimuisis dažniausiai teikia žodžiu, jie nėra pratę daryti tai raštu. Taip pat yra įstaigų, kurios neturi patvirtintos vidinės tvarkos, kurioje būtų nustatyta kreipimuisi, įskaitant anoniminių, teikimo, nagrinėjimo ir atsakymo į juos teikimo tvarka (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL, Kaltinėnų GN, Kaltinėnų PSPC, Seredžiaus GN, Smalininkų GN, Pagėgių GN);

24.2.3. nėra anoniminių raštiškų kreipimuisi pateikimo dėžutės (Kvėdarnos GN, Kaltinėnų PSPC, Jurbarko SP, Pagėgių GN), o įstaigose, kuriose anoniminių raštiškų kreipimuisi pateikimo dėžutės yra, ne visi kalbinti gyventojai žino jų buvimo vietą (Seredžiaus GN, Adakavo GN).

8 SKYRIUS

KITI KLAUSIMAI

25. Dėl specializuotų globos namų poreikio

25.1. Apraše numatyta galimybė steigti specializuotus socialinės globos ir slaugos namus, kuriuose ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa būtų teikiama senyvo amžiaus asmenims ar suaugusiems asmenims su negalia, kuriems nustatytas visiškas nesavarankiškumas ar sunki negalia (Aprašo 4 priedo 2.5 p.).

25.2. Aplankius Marijampolės ir Tauragės apskrityse esančias socialinės globos įstaigas, nustatyta, kad specializuotų įstaigų šiose apskrityse nėra. Be to, visoje Lietuvoje yra vos dvi

⁸ Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2016-12-30 ataskaita Nr. 2016/1-116 „Dėl žmogaus teisių padėties Prienu globos namuose“.

⁹ Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2017-10-06 ataskaita Nr. 2017/1-104 „Po vizitų Utenos apskrities suaugusiųjų globos įstaigose: Visagino socialinės globos namuose, VŠĮ Utenos Kristaus žengimo į dangų parapijos globos namuose, Anykščių socialinės globos namuose, Utenos specialiojoje mokykloje daugiafunkciniame centre, VŠĮ Krizių centre „Angelų pieva“, VŠĮ Mielagėnų palaimintojo J. Matulaičio parapijuose globos namuose, Utenos socialinės globos namuose“.

specializuotos įstaigos, tai viešosios įstaigos: Muniškių globos namai ir „Amžiaus žiedas“, kuriose apgyvendinami asmenys, sergantys Alzheimerio liga ir įvairiomis demencijos formomis.

Tikrintų GĮ vadovai pateikė informaciją, kad jų vadovaujamosiose įstaigose yra gyventojų, kuriems reikalingos specializuotos paslaugos ir priežiūra, tačiau įstaiga nėra pajėgi jų suteikti. Pavyzdžiui, Suvalkijos globos namuose (Marijampolės apskritis) apgyvendintas asmuo, kuriam reikalinga „nuolatinė intensyvi reabilitacijoje dalyvaujančių specialistų (psichiatrų, slaugytojų, sanitarų ir socialinių darbuotojų) priežiūra; priverstinio ambulatorinio gydymo laikotarpiu negavus specialistų priežiūros, smurtinio elgesio pasikartojimo rizika – aukšta“. Dėl savo psichikos sveikatos būklės pavojų kitiems gyventojams keliančių asmenų yra ir Adakavo globos namuose. Seimo kontrolieriams atliekant patikrinimus Kauno apskrities suaugusių asmenų globos įstaigose (2015-09-14 ataskaita Nr. 2015/1-74), Kėdainių ir Vilijampolės socialinės globos namuose taip pat buvo gyventojų, kitiems gyventojams keliančių pavojų, kurių suvaldyti įstaigų personalas nebuvo pajėgus.

Kazlų Rūdos socialinės paramos centre (Marijampolės apskritis), Smalininkų GN (Tauragės apskritis) gyventojų judėjimas ribojamas jo gyvenamajame kambaryje, kai nesama galimybės užtikrinti priežiūrą kitomis priemonėmis.

25.3. Įvertinus tai, kas išdėstyta pirmiau, pažymėtina, kad tokiais atvejais pažeidžiama globojamų asmenų teisė į kokybiškas, jų poreikius atitinkančias socialines paslaugas, neužtikrinamas globojamų asmenų ir darbuotojų saugumas. Todėl yra akivaizdus specializuotų globos skyrių poreikis: asmenims su psichikos / proto negalia, kuriems reikalinga nuolatinė darbuotojų priežiūra (pavyzdžiui, įstaigos, kuriose vienas darbuotojas prižiūri ne daugiau kaip 2–3 asmenis), taip pat nuolatinė specialistų (gydytojų psichiatrų, psichologų) priežiūra (pavyzdžiui, globos skyrius vienoje iš psichiatrijos ligoninių).

26. Dėl gyventojų saugumo gaisro atvejais

26.1. Socialinės globos įstaigose gyvenantiems asmenims turi būti garantuota, kad šių GĮ teritorijos, bendrojo naudojimo patalpų bei gyvenamųjų patalpų išplanavimas ir įrengimas atitinka socialinės globos normų paskirtį, šio tipo statiniams galiojančias statybos projektavimo, sanitarines-higienines, taip pat darbų ir priešgaisrinės saugos normas ir reikalavimus bei tenkina senyvo amžiaus asmenų poreikius (Aprašo 4 priedo V sritis. Aplinka ir būstas). Patikrinimo metu buvo įvertinti globojamų asmenų evakuacijos keliai (iš viršutinių aukštų – antrojo ir trečiojo ir pan.), aiškintasi, ar gyventojai žinotų, ką reikia daryti, jei kiltų gaisras, ir pan.

26.2. Lankantis GĮ nustatyta, kad:

26.2.1. kai kuriose įstaigose asmenys, turintys silpną sveikatą ir (arba) neįgalūs, yra apgyvendinti ne pirmuosiuose pastatų aukštuose ir gaisro atveju jiems būtų sunku laiku evakuotis (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PSPC, Kaltinėnų GN, Kaltinėnų PSPC, Smalininkų GN, Pagėgių PSPC, Adakavo GN, Lauksargių GN). Atkreiptinas dėmesys, kad visose išvardintose įstaigose yra įrengti liftai ir / arba keltuvai, tačiau apsilankymo Adakavo GN metu šios įstaigos antrajame korpuse, kuris įsikūręs trijų aukštų pastate, esantis vienintelis pastato liftas neveikė, o pirmajame aukšte esančio padalinio durys nuolat rakinamos, todėl gyventojams gaisro atveju būtų sunku laiku evakuotis;

26.2.2. Kvėdarnos GN evakuaciniai laiptai įrengti pastato išorėje, o durys į juos papildomai užtvirtotos medinėmis grotomis; taip pat vienintelis neįgaliesiems pritaikytas šios įstaigos išėjimas rakinamas bendruomenės renginių, vykstančių tame pačiame pastate, metu;

26.2.3. ne visi gyventojai žino, kaip reikėtų elgtis, jeigu kiltų gaisras, kur yra įstaigos gesintuvai ir kaip jais naudotis (Skaudvilės PSPC, Kaltinėnų GN, Kaltinėnų PSPC, Seredžiaus GN, Pagėgių PSPC, Lauksargių GN);

26.2.4. priešgaisrinės saugos žinių trūksta ir kalbintiems kai kurių įstaigų darbuotojams, kurie negalėjo atsakyti, kokių tiksliai veiksmų imtųsi kilus gaisrui (Pagėgių GN, Lauksargių GN), nežinojo, kur yra ir kaip veikia įstaigoje įrengta gaisro aptikimo sistema (Adakavo GN);

26.2.5. ne visose GĮ yra numatytos rūkymo vietos (Skaudvilės PGS, Pagėgių GN Miško korpuse, Lauksargių GN), kitose, nors rūkymo vietos pagal susitarimus su gyventojais *de facto* yra įrengtos, jos nėra tinkamai pažymėtos (Kvėdarnos GN, Kaltinėnų GN, Jurbarko SP, Smalininkų GN); Seredžiaus GN yra įrengta rūkymo patalpa, kuri, darbuotojų ir gyventojų teigimu, nėra

naudojama pagal paskirtį – apsilankymo metu šioje patalpoje buvo sandėliuojama gyventojų patalynė.

III. IŠVADOS

27. Apibendrinant patikrinimų metu nustatytas aplinkybes, susijusias su globotinių gyvenimo ir jų teisių padėtimi globos įstaigose, pažymėtina:

27.1. ne visose įstaigose užtikrinamas minimalus darbuotojų ir jų pareigybių skaičius, atitinkantis Darbo laiko sąnaudų normatyvus (Kvėdarnos GN, Lauksargių GN, Seredžiaus GN);

27.2. viršijamas maksimalus vienam darbuotojui naktį prižiūrėti tenkantis gyventojų skaičius (Kaltinėnų GN);

27.3. kai kuriose įstaigose darbuotojų susirinkimai ir jų rezultatai (sprendimai) nėra fiksuojami įstaigos vidaus veiklos dokumentuose (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL, Kaltinėnų GN) arba fiksuojami ne visi darbuotojų susirinkimai (Lauksargių GN);

27.4. kai kuriose įstaigose nėra sudaromi darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo planai (Kvėdarnos GN ir Pagėgių GN);

27.5. trūksta specializuotų globos įstaigų (skyrių) paslaugų asmenims su psichikos / proto negalia, kuriems reikalinga nuolatinė darbuotojų priežiūra (pavyzdžiui, įstaigų, kuriose vienas darbuotojas prižiūrėtų ne daugiau kaip 2–3 asmenis), taip pat nuolatinės specialistų (gydytojų psichiatrų, psichologų) priežiūros (pavyzdžiui, specializuotame globos skyriuje bent vienoje iš psichiatrijos ligoninių);

27.6. nėra tiriamos priežastys, dėl ko kyla gyventojų nepasitikėjimas darbuotojais, nepasitenkinimas teikiamomis paslaugomis (Seredžiaus GN, Pagėgių GN ir Lauksargių GN);

27.7. darbuotojams trūksta žinių apie Neįgaliųjų konvencijos reikalavimų taikymą (Kvėdarnos GN, Skaudvilės GN, Kaltinėnų PSPC, Seredžiaus, Jurbarko SP, Lauksargių GN), agresyvaus elgesio valdymą bei patirto smurto požymių atpažinimą (Skaudvilės PGSL, Smalininkų GN);

27.8. ne visose įstaigose tinkamai užtikrinamas globotinių privatumas:

27.8.1. personalas, prieš įeidamas į kambarį, nepasibeldžia (Skaudvilės PGSL, Adakavo GN, Lauksargių GN);

27.8.2. asmuo gyvena pereinamoje erdvėje (Pagėgių GN);

27.8.3. nėra užuolaidų (roletų), užtikrinančių privatumą (Kaltinėnų PSPC);

27.8.4. nesudaroma galimybė gyventojams saugiai laikyti asmeninius daiktus savo atskiroje rakinamoje vietoje (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL, Jurbarko SP, Kaltinėnų PSPC, Smalininkų GN, Lauksargių GN, Kaltinėnų GN);

27.8.5. nesudaroma galimybė gyventojams užsirašinti savo gyvenamąsias patalpas (Jurbarko SP, Lauksargių GN, Pagėgių GN), ne visi gyventojai apie šią galimybę žino (Kvėdarnos GN, Seredžiaus GN);

27.8.6. gyventojas apgyvendinamas arba į kitą kambarį perkeliamas (arba keičiamas jo kaimynas) be asmens sutikimo (Kvėdarnos GN, Seredžiaus GN, Lauksargių GN);

27.8.7. vidaus tvarkos taisyklių nuostatos, kuriose neapibrėžti atvejai, kada gyventojai bet kuriuo paros metu privalo išleisti darbuotojus į savo kambarį, leisti tikrinti asmeninius daiktus ir jų laikymo vietą bei patalpas, sudaro prielaidas piktnaudžiauti bei riboti gyventojų teises daugiau, negu būtina (Adakavo GN, Kaltinėnų GN, Skaudvilės PGSL, Lauksargių GN);

27.8.8. nėra galimybių užsirašinti gyventojų asmens higienos patalpose (Kvėdarnos GN, Kaltinėnų PSPC, Seredžiaus GN, Pagėgių GN, Adakavo GN);

27.8.9. gyventojų kambariuose ne visuomet naudojama širma atliekant asmens higienos procedūras (Skaudvilės PGSL, Smalininkų GN, Seredžiaus GN, Kaltinėnų PSPC, Adakavo GN ir Pagėgių GN), taip pat sveikatos priežiūros specialistų atliekamos apžiūros metu (Skaudvilės PGSL);

27.8.10. bendruomenės slaugytojas dalyvauja gyventojų sveikatos priežiūros specialisto atliekamoje apžiūroje nesant gyventojų prašymui (Pagėgių GN, Lauksargių GN); neužtikrinamas medicinos duomenų konfidencialumas (Seredžiaus GN, Pagėgių GN);

- 27.9. nesudaryta galimybė gulinčius asmenis išvežti į lauką (Skaidvilės PGSL);
- 27.10. asmens higienos patalpos nepritaikytos asmenims su judėjimo negalia, trūksta ranktūrių (Kvėdarnos GN), nepakankamo pločio durys / nedidelė patalpos erdvė, dėl ko sudėtinga įvažiuoti į patalpą, nėra galimybės su vežimėliu privažiuoti prie kriauklės (Pagėgių GN); regėjimo negalią turinčių asmenų poreikiams nepritaikytos laiptinės, koridoriai (Lauksargių GN);
- 27.11. gyventojai apgyvendinti pirmame ir antrame globos įstaigos aukšte, tačiau GĮ nėra lifto (Adakavo GN pirmajame korpuse) arba jis neveikia (Adakavo GN antrajame korpuse);
- 27.12. ne visos įstaigos yra apsirūpinusios darbuotojams reikalingomis techninės pagalbos priemonėmis (Pagėgių GN, Adakavo GN);
- 27.13. nėra įrengta pagalbos kvietimo sistema (Kaltinėnų PSPC);
- 27.14. ne visiems gyventojams sudaryta galimybė bet kuriuo metu, esant poreikiui, pasinaudoti PKS (Kvėdarnos GN, Skaidvilės PGSL, Pagėgių GN, Smalininkų GN) arba ne visi gyventojai gali ranka lengvai pasiekti pagalbos mygtuką (Seredžiaus GN);
- 27.15. globotiniai, kurie yra gulintys, vežami į vonias ir jose maudomi, taip pat jų lovos skalbiniai keičiami rečiau nei kas 7 dienas; gyventojų apžiūros ir maudymo registravimo žurnaluose nėra įrašoma apie suteiktas asmens higienos paslaugas gyventojui susirgus, nėra nurodomos priežastys, kodėl gyventojai nebuvo maudomi bent kartą per savaitę (Skaidvilės PGSL, Seredžiaus GN, Pagėgių GN, Adakavo GN);
- 27.16. GĮ gyventojams nėra užtikrinamas tinkamas asmens higienos paslaugų organizavimas: nepažymėtos vyrų ir moterų higienos patalpos (Seredžiaus GN, Jurbarko SP), asmens higienos patalpos nepakankamai švarios, techniškai netvarkingi santechniniai įrenginiai, dušo patalpoje laikomi vežimėliai ir vaikštynės (Seredžiaus GN);
- 27.17. gyvenamosioms patalpoms reikalingas remontas (atsilupę sienų dažai – Pagėgių GN);
- 27.18. asmens higienos patalpose nėra muilo, šampūno, tualetinio popieriaus (Skaidvilės PGSL, Kaltinėnų PSPC);
- 27.19. nėra užtikrinama, kad visi drabužiai būtų pažymėti ir skiriami individualiai, kiekvienam gyventojui (Kvėdarnos GN, Skaidvilės PGSL);
- 27.20. nesilaikoma Aprašo nuostatose įtvirtinto draudimo užrakinti asmenį jo gyvenamajame kambaryje (Seredžiaus GN, Smalininkų GN);
- 27.21. ribojama gyventojų galimybė laisvai judėti po įstaigos teritoriją ir už juos ribų (Skaidvilės PGSL, Adakavo GN);
- 27.22. nesudaromos (netinkamai sudaromos) sąlygos gyventojams savarankiškai gamintis maistą savo reikmėms, skalbtis ir (arba) tvarkytis savo kambarius (Kaltinėnų PSPC, Kaltinėnų GN, Skaidvilės PSC, Pagėgių GN), jų gyvenamuosiuose kambariuose kurti savo individualią erdvę (Skaidvilės PGSL);
- 27.23. ne visose aplankytose įstaigose iki galo užtikrinami Aprašo 4 priedo reikalavimai dėl ISGP sudarymo ir peržiūrėjimo:
- 27.23.1. naujai atvykusiems gyventojams ISGP nesudaromas (neperžiūrimas) per nustatytą terminą (Marijampolės PSC);
- 27.23.2. ISGP nepateikiama informacija apie asmens sveikatos būklę, socialinius ryšius, šeimą, taip pat priemonės, susijusias su asmens socialinių ryšių tinklo sukūrimu, atkūrimu arba palaikymu; apie gyventojų sutikimą persikelti į kitą kambarį arba būti apgyvendintam su kitu asmeniu (Kvėdarnos GN, Seredžiaus GN, Lauksargių GN);
- 27.23.3. neužtikrinamas gyventojų dalyvavimas sudarant, peržiūrint planą arba jų pasirašytinas supažindinimas su planu (Kvėdarnos GN, Kaltinėnų GN, Seredžiaus GN, Jurbarko PS, Lauksargių GN);
- 27.23.4. ISGP nėra nurodyta jų sudarymo data (Seredžiaus GN, Pagėgių GN), gyventojams parengti ne vienodos formos ISGP (Pagėgių GN);
- 27.23.5. ne visuose ISGP yra juos rengusių asmenų parašai (Kvėdarnos GN);
- 27.23.6. ISGP nėra nurodytas gyventojų „patikimas asmuo“ (Kvėdarnos GN, Seredžiaus GN, Pagėgių GN);

27.23.7. sudaryti ne visų gyventojų ISGP peržiūrėti kartą per metus, nėra periodiškai vertinami pasiekti rezultatai (Kvėdarnos GN);

27.23.8. globos įstaigų gyventojai nėra supažindinami su socialinės veiklos (užimtumo, laisvalaikio) planais, tvarkaraščiais, žalingų įpročių prevencijos programomis; trūksta socialinio darbo su gyventojais planavimo, veiklos nuoseklumo, sistemiskumo (Marijampolės PSPC, Kudirkos Naumiesčio SPC);

27.23.9. sudarant ISGP nėra individualizuojami didesnę savarankiškumą turinčių asmenų poreikiai, pomėgiai, nenurodomos jiems skirtos užimtumo ir laisvalaikio priemonės; nėra vertinami šių gyventojų paslaugų poreikio pokyčiai ir motyvacija dalyvauti bendruomenės gyvenime, ne visuomet nurodomi pasiekti rezultatai ir tolesni veiksmai užsibrėžtiems tikslams ir uždaviniams įgyvendinti (Kvėdarnos GN);

27.23.10. ISGP nėra detalizuojamos gyventojams teikiamos paslaugos ir priemonės, kuriomis siekiama socialinės globos uždavinių įgyvendinimo, nėra pateikiamas trumpas ISGP įgyvendinimo proceso aprašymas (Jurbarko PS; Smalininkų GN);

27.24. ne visose įstaigose tinkamai užtikrinamas globotinių užimtumas:

27.24.1. įstaigose nėra užimtumo specialistų, kurie užtikrintų kokybišką gyventojų laisvalaikio praleidimą (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL, Kaltinėnų PSPC, Lauksargių GN);

27.24.2. užimtumo specialistų atostogų ir (arba) ligos metu gyventojai negauna informacijos apie siūlomas veiklas (Kaltinėnų GN, Seredžiaus GN, Adakavo GN);

27.24.3. įstaigose nėra užsiėmimams (laisvalaikiui) skirtų patalpų (Skaudvilės PGSL, Adakavo GN (2-asis korpusas); Pagėgių GN (2-asis korpusas), Kaltinėnų GN, Kvėdarnos GN);

27.24.4. įstaigos neturi pasirengusios užimtumo planų, pagal kuriuos būtų organizuojamos veiklos gyventojams (Kaltinėnų PSPC);

27.24.5. įstaigos neturi pasiruošusios mėnesio (Seredžiaus GN) arba metinių užimtumo planų (Pagėgių GN, Lauksargių GN);

27.24.6. nėra dirbančių užimtumo specialistų darbo tvarkaraščio (Adakavo GN);

27.24.7. nesutampa Užimtumo tvarkaraštyje ir Įstaigos gyventojų vidaus tvarkos taisyklėse pateikiamoje gyventojų dienotvarkėje nurodytų tam tikrų darbų (veiklos) atlikimo laikas (Seredžiaus GN);

27.24.8. daugumoje įstaigų stenduose nėra patalpintų užimtumo tvarkaraščių, kurie būtų pritaikyti namų gyventojams (atitinkamo dydžio raidės, aiškios ir trumpos žodinės formuluotės, tikslus ir visiems suprantamas užsiėmimo vietos apibūdinimas ir pan.) (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL, Kaltinėnų GN, Kaltinėnų PSPC, Pagėgių GN, Adakavo GN, Lauksargių GN);

27.24.9. stenduose pakabinti užimtumo tvarkaraščiai nėra pritaikyti namų gyventojams pagal jų sveikatos būklę (pvz., silpnaregiams tvarkaraščiai atspausdinti mažu šriftu) (Seredžiaus GN, Jurbarko GN, Smalininkų GN);

27.24.10. organizuojama užimtumo veikla daugiausia vykdoma GĮ teritorijoje (Skaudvilės PGSL, Kaltinėnų GN, Seredžiaus GN);

27.24.11. nėra planuojamos ir vykdomos gyventojų užimtumo paslaugos (Kaltinėnų PSPC);

27.25. ne visose įstaigose tinkamai užtikrinama psichologo pagalba:

27.25.1. nėra žinomos tvarkos ir / arba susitarimo, kaip gyventojai gali kreiptis psichologinės pagalbos (Kaltinėnų GN, Skaudvilės PGSL, Kaltinėnų PSPC);

27.25.2. darbuotojai yra išsiaiškinę gyventojų poreikį gauti psichologo paslaugas įstaigose, tačiau šiuo metu GĮ nėra sudarytos sąlygos psichologo etatui steigti (Kvėdarnos GN, Skaudvilės PGSL);

27.25.3. norint pasiekti psichologo kabinetą, reikalinga pereiti slaugytojo kabinetą, kas neužtikrina gyventojams anonimiškumo kreipiantis konsultacijai bei konfidencialumo (Seredžiaus GN);

27.25.4. įstaigos psichologui neįrengtas atskiras kabinetas (Seredžiaus GN), jis neturi rakinamos dokumentų spintos (Jurbarko SP), todėl negali užtikrinti gyventojų bylose sukauptos informacijos konfidencialumo;

27.25.5. įstaigos psichologas teikia paslaugas ne visuose padaliniuose (Adakavo GN);

- 27.25.6. įstaigos psichologas teikia paslaugas visuose padaliniuose, tačiau nėra tikslaus grafiko, iš kurio būtų aišku, kur konkrečiu metu galima rasti šį specialistą (Jurbarko GN);
- 27.25.7. įstaigos psichologas savo darbo kabinete neturi metinių darbo planų, konsultacijų žurnalo (Jurbarko SP);
- 27.25.8. specialistų kabinetai yra be iškabų (nenurodyta dirbančio specialisto pavardė, jo darbo laikas) (Seredžiaus GN, Jurbarko SP);
- 27.25.9. įstaigų stenduose nėra nurodyti emocinės pagalbos telefonų numeriai;
- 27.25.10. darbuotojai nėra dalyvavę mokymuose savižudybių prevencijos klausimais (Skudvilės PGSL, Kaltinėnų PSPC, Seredžiaus GN, Jurbarko SP, Pagėgių GN, Smalininkų GN, Adakavo GN, Lauksargių GN);
- 27.26. gyventojai netinkamai supažindinami su valgiaraščiu turiniu (Skudvilės PGSL; Kvėdarnos, Seredžiaus GN ir Kaltinėnų PSPC, Kaltinėnų GN, Adakavo GN);
- 27.27. gyventojai neturi galimybės teikti pageidavimų dėl maisto (Skudvilės PGSL, Kaltinėnų PSPC ir Seredžiaus GN);
- 27.28. nėra gyventojams skirtos valgymo patalpos (Skudvilės PGSL ir Kaltinėnų PSPC);
- 27.29. gyventojams šiltuoju metų sezonu nebūna sudaromos sąlygos valgyti lauke (visos GI);
- 27.30. gyventojai neskatinami naudotis visais stalo įrankiais (Kaltinėnų GN, Skudvilės PGSL);
- 27.31. gyventojams neteikiama informacija apie seksualinę / reprodukcinę sveikatą, šalutinį kontracepcijos poveikį, taip pat neužtikrinamas kontraceptinių priemonių prieinamumas (Kaltinėnų PSPC, Jurbarko SP, Seredžiaus, Adakavo ir Lauksargių GN);
- 27.32. netinkamai laikomi vaistiniai preparatai (Seredžiaus GN);
- 27.33. neužtikrinamas pacientų privatumas (Seredžiaus ir Pagėgių GN);
- 27.34. ilgą laiką porai nesudaromos sąlygos gyventi kartu (Lauksargių GN);
- 27.35. ne visose įstaigose vidaus tvarkos taisyklės pritaikytos gyventojams pagal jų sveikatos būklę: taisyklės atspausdintos mažu, regos negalią turintiems gyventojams neįskaitomu, šriftu; patalpintos (pakabintos) neatsižvelgus į negalią turinčių gyventojų galimybes jas pasiekti (Kvėdarnos GN, Skudvilės PGSL, Kaltinėnų PSPC, Adakavo GN (taisyklės buvo pritaikytos tik pirmojo korpuso pirmame aukšte), Lauksargių GN);
- 27.36. kai kuriose įstaigose taisyklės patalpintos gyventojams sunkiai prieinamose vietose (Lauksargių GN, Adakavo GN antrajame korpuse);
- 27.37. kai kurios įstaigose ilgalaikės globos paslaugų teikimas organizuojamas remiantis *slaugos* ir palaikomojo gydymo teikimo principais (Skudvilės PGSL, Kaltinėnų PSPC);
- 27.38. yra įstaigų, kurios neturi patvirtintos vidinės tvarkos, kurioje būtų nustatyta kreipimusi, įskaitant anoniminių, teikimo, nagrinėjimo ir atsakymo į juos teikimo tvarka (Kvėdarnos GN, Skudvilės PGSL, Kaltinėnų GN, Kaltinėnų PSPC, Seredžiaus GN, Smalininkų GN, Pagėgių GN);
- 27.39. kai kuriose įstaigose nėra anoniminių raštiškų kreipimusi pateikimo dėžutės (Kvėdarnos GN, Kaltinėnų PSPC, Jurbarko SP, Pagėgių GN).

IV. REKOMENDACIJOS

28. Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į per patikrinimus suaugusiųjų socialinės globos įstaigose nustatytas aplinkybes ir vadovaudamasis LR SKĮ 19¹ straipsnio 4 dalies 7 punktu ir 6 dalimi, rekomenduoja **Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrui Linui Kukuraičiui:**

28.1. apsvarstyti galimybę steigti specializuotas globos įstaigas (skyrius): asmenims su psichikos / proto negalia, kuriems reikalinga nuolatinė darbuotojų priežiūra (pavyzdžiui, įstaigas, kuriose vienas darbuotojas prižiūrėtų ne daugiau kaip 2–3 asmenis), taip pat asmenims, kuriems reikalinga nuolatinė specialistų (gydytojų psichiatrų, psichologų) priežiūra (pavyzdžiui, globos skyrius vienoje iš psichiatrijos ligoninių).

28.2. įvertinti, ar tinkamai veikia priežiūros ir pagalbos paslaugų sistema, skirta asmenims, pageidaujantiems išvykti iš globos įstaigos ir savarankiškai gyventi bendruomenėje.

29. Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į patikrinimų globos įstaigose metu nustatytas aplinkybes ir vadovaudamasis LR SKĮ 19¹ straipsnio 4 dalies 7 punktu ir 6 dalimi, rekomenduoja atitinkamų globos įstaigų vadovams:

29.1. **Kvėdarnos parapijos senelių globos namų administratorei Ligita Rumšienei** imtis priemonių, kad:

29.1.1. būtų sudaryta galimybė darbuotojams kelti kvalifikacijas ir gilinti žinias Neįgaliųjų konvencijos reikalavimų, taip pat savižudybių prevencijos, krizių valdymo srityje;

29.1.2. asmens higienos patalpos būtų pritaikytos judėjimo negalia turinčių asmenų poreikiams (įrengti ranktūriai);

29.1.3. visiems gyventojams būtų sudaryta galimybė bet kuriuo metu, esant poreikiui, pasinaudoti PKS;

29.1.4. drabužiai būtų skiriami kiekvienam gyventojui, individualiai;

29.1.5. gyventojas būtų apgyvendinamas konkrečiame kambaryje arba į kitą kambarį perkeliamas (arba keičiamas jo kaimynas) tik asmens sutikimu (išskyrus būtinus atvejus);

29.1.6. visose gyventojų asmens higienos patalpose būtų įrengti užraktai (užtikrinantys tiek saugumą, tiek privatumą), taip pat užraktai gyvenamuosiuose kambariuose esančiose spintelėse;

29.1.7. būtų nuolat gilinamos darbuotojų ir gyventojų žinios apie privatumą;

29.1.8. ISGP būtų rengiamas gyventojui, kuriam jis sudaromas, dalyvaujant ir su šiais planais gyventojai ir (arba) jų atstovai bei artimieji būtų supažindinami pasirašytinai;

29.1.9. visuose ISGP būtų juos rengusių asmenų parašai;

29.1.10. ISGP būtų nurodytas gyventojų „patikimas asmuo“;

29.1.11. ISGP būtų pateikiama informacija apie gyventojų sutikimą persikelti į kitą kambarį arba būti apgyvendintam su kitu asmeniu, nurodytos perkėlimo į kitą kambarį priežastys;

29.1.12. gyventojų ISGP būtų peržiūrimi ne rečiau kaip kartą per metus, periodiškai vertinami pasiekti rezultatai, gyventojų poreikių pokyčiai ir šia informacija remiamasi sudarant kitų metų ISGP arba juos papildant;

29.1.13. įstaigoje atsirastų užimtumo specialistas, kuris rūpintųsi kokybišku gyventojų laisvalaikiu ir koordinuotų šią veiklą;

29.1.14. būtų pasirūpinta užimtumo kambariu / patalpomis;

29.1.15. būtų pakabinti užimtumo tvarkaraščiai, kurie būtų pritaikyti gyventojams pagal jų sveikatos būklę (didelio šrifto raidės, aiškios ir trumpos žodinės formuluotės, aiškios ir tikslios nuorodos į užsiėmimo vietą);

29.1.16. gyventojai galėtų gauti psichologo pagalbą;

29.1.17. informaciniuose stenduose būtų pateikti emocinės paramos telefonų linijų numeriai;

29.1.18. vykdant gyventojų žalingų įpročių prevenciją, naudotis galimybe gauti savivaldybėse veikiančių visuomenės sveikatos biurų pagalbą;

29.1.19. gyventojai būtų tinkamai supažindinami su valgiaraščių turiniu;

29.1.20. būtų sudarytos sąlygos gyventojams šiltuoju metų sezonu maistą gauti lauke;

29.1.21. darbuotojų susirinkimai ir jų rezultatai (sprendimai) būtų fiksuojami įstaigos vidaus veiklos dokumentuose;

29.1.22. būtų sudaromi darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo planai ir nuosekliai siekiama juos įgyvendinti;

29.1.23. įstaigos vidaus tvarkos taisyklės būtų pritaikytos gyventojams pagal jų sveikatos būklę;

29.1.24. būtų patvirtinta vidaus tvarka, kurioje nustatyta kreipimusi, įskaitant anoniminių, teikimo, nagrinėjimo ir atsakymų į juos pateikimo tvarka;

29.1.25. įstaigoje būtų įrengta bent viena anoniminių raštiškų kreipimusi pateikimo dėžutė;

29.2. VŠĮ Skaudvilės palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninės direktoriui Antanui Guobiui imtis priemonių, kad:

29.2.1. būtų sudaryta galimybė darbuotojams kelti kvalifikacijas ir gilinti žinias Neįgaliųjų konvencijos reikalavimų, taip pat agresyvaus elgesio valdymo bei patirto smurto požymių atpažinimo, savižudybių prevencijos, krizių valdymo srityse;

29.2.2. visiems gyventojams būtų sudaryta galimybė bet kuriuo metu, esant poreikiui, pasinaudoti PKS;

29.2.3. glojami asmenys būtų maudomi ir jų lovos skalbiniai keičiami ne rečiau nei kas 7 dienas, o apžiūros registravimo žurnaluose būtų reguliariai įrašoma apie gyventojams suteiktas asmens higienos paslaugas ir nurodomos priežastys, kuomet tokie asmenys nėra maudomi bent kartą per savaitę;

29.2.4. gyventojams būtų tinkamai organizuojamos asmens higienos paslaugos: asmens higienos patalpose būtų užtikrinta švara, būtų skystojo muilo, tualetinio popieriaus;

29.2.5. drabužiai būtų skiriami kiekvienam gyventojui, individualiai;

29.2.6. personalas, prieš įeidamas į gyventojų kambarį, visuomet pasibelstų (net jei durys yra praviros);

29.2.7. gyventojams, atsižvelgiant į jų savarankiškumą, būtų sudaroma galimybė saugiai laikyti asmeninius daiktus savo atskiroje rakinamoje vietoje;

29.2.8. vidaus tvarkos taisyklėse būtų nurodyti konkretūs pagrindai, kokiais atvejais gyventojai bet kuriuo paros metu privalo įsileisti darbuotojus į savo kambarį bei leisti tikrinti asmeninius daiktus ir jų laikymo vietą bei patalpas;

29.2.9. gyventojų kambariuose visuomet būtų naudojama širma atliekant asmens higienos procedūras bei sveikatos priežiūros specialistams atliekant apžiūrą;

29.2.10. būtų nuolat gilinamos darbuotojų ir gyventojų žinios apie privatumą, įskaitant apie šios ataskaitos 9.1 punkte išvardintas gyventojų teises;

29.2.11. gyventojams, kurie orientuojasi aplinkoje, būtų užtikrinama galimybė laisvai judėti po įstaigos teritoriją bei už jos ribų ir apie šią galimybę jie būtų tinkamai informuoti; prireikus, būtų parengta aiškiai apibrėžta tvarka, kokiais atvejais ir kokios sveikatos būklės asmenys apgyvendinami skyriuje, kuriame būnant judėjimas yra ribojamas;

29.2.12. ISGP būtų rengiamas gyventojui, kuriam jis sudaromas, dalyvaujant ir su šiais planais gyventojai ir (arba) jų atstovai bei artimieji būtų supažindinami pasirašytinai;

29.2.13. visuose ISGP būtų juos rengusių asmenų parašai;

29.2.14. ISGP būtų nurodytas gyventojų „patikimas asmuo“;

29.2.15. visuose ISGP būtų nurodyta jų sudarymo tiksli data, visiems gyventojams būtų parengti ISGP ir būtų peržiūrimi ne rečiau kaip kartą per metus; peržiūrint ISGP būtų tikslinami pasiekti rezultatai, poreikių pokyčiai ir šia informacija remiamasi sudarant kitų metų ISGP (arba jį papildant);

29.2.16. būtų sudarytos sąlygos gyventojams savarankiškai gamintis maistą savo reikmėms;

29.2.17. įstaigoje atsirastų užimtumo specialistas, kuris rūpintųsi kokybišku gyventojų laisvalaikiu ir koordinuotų šią veiklą;

29.2.18. būtų pasirūpinta užimtumo kambariu / patalpomis;

29.2.19. būtų pakabinti užimtumo tvarkaraščiai, kurie būtų pritaikyti gyventojams pagal jų sveikatos būklę (didelio šrifto raidės, aiškios ir trumpos žodinės formuluotės, aiškios ir tikslios nuorodos į užsiėmimo vietą);

29.2.20. pagal galimybes būtų planuojamos užimtumo veiklos ir už įstaigos teritorijos;

29.2.21. būtų parengta tvarka / susitarimas, kaip gyventojai galėtų gauti psichologinę pagalbą;

29.2.22. gyventojai galėtų gauti psichologinę pagalbą;

29.2.23. informaciniuose stenduose būtų pateikti emocinės paramos telefonų linijų numeriai;

29.2.24. gyventojai būtų tinkamai supažindinami su valgiaraščių turiniu;

- 29.2.25. gyventojams būtų sudarytos sąlygos teikti pageidavimus dėl maisto produktų asortimento;
- 29.2.26. įrengta gyventojams skirta valgymo patalpa;
- 29.2.27. asmenys būtų skatinami naudotis visais stalo įrankiais;
- 29.2.28. būtų sudarytos sąlygos gyventojams šiltuoju metų sezonu maistą gauti lauke;
- 29.2.29. darbuotojų susirinkimai ir jų rezultatai (sprendimai) būtų fiksuojami įstaigos vidaus veiklos dokumentuose;
- 29.2.30. įstaigos vidaus tvarkos taisyklės būtų pritaikytos gyventojams pagal jų sveikatos būklę;
- 29.2.31. užtikrinti, kad įstaigoje būtų vertinama gyventojų gyvenimišką patirtis, atsižvelgiama į jų pastebėjimus dėl gyvenimo sąlygų ir kt.;
- 29.2.32. būtų patvirtinta vidaus tvarka, kurioje nustatyta kreipimūsi, įskaitant anoniminių, teikimo, nagrinėjimo ir atsakymo į juos pateikimo tvarka;

29.3. Kaltinėnų parapijos senelių globos namų direktoriui kunigui Narsučiai Petrikui imtis priemonių, kad:

- 29.3.1. nuolat būtų gilinamos darbuotojų ir gyventojų žinios apie asmens privatumo užtikrinimą;
- 29.3.2. PKS būtų įrengta asmens higienos patalpose;
- 29.3.3. santechniniai įrenginiai būtų techniškai tvarkingi;
- 29.3.4. ISGP būtų rengiamas gyventojui, kuriam jis sudaromas, dalyvaujant ir su šiais planais gyventojai ir (arba) jų atstovai bei artimieji būtų supažindinami pasirašytinai;
- 29.3.5. gyventojų ISGP būtų peržiūrimi ne rečiau kaip kartą per metus, periodiškai vertinami pasiekti rezultatai ir šia informacija remiamasi sudarant kitų metų ISGP arba juos papildant;
- 29.3.6. visiems gyventojams, kurie, atžvelgiant į jų savarankiškumą, gali saugiai laikyti asmeninius daiktus savo atskiroje rakinamoje vietoje, būtų užtikrinta ši galimybė;
- 29.3.7. vidaus tvarkos taisyklėse būtų nurodyti konkretūs pagrindai, kokiais atvejais gyventojai bet kuriuo paros metu privalo įsileisti darbuotojus į savo kambarį;
- 29.3.8. gyventojai būtų tinkamai informuoti apie sudarytas sąlygas savarankiškai gamintis maistą savo reikmėms;
- 29.3.9. sudarytos tinkamos sąlygos gyventojams savarankiškai gaminti maistą, skalbti drabužius ir tvarkyti savo kambarius;
- 29.3.10. užimtumo specialistų ligos ir / arba atostogų metu gyventojams ir toliau būtų siūlomos ir organizuojamos įvairios užimtumo veiklos;
- 29.3.11. įstaigoje būtų pasirūpinta užimtumo kambariu / patalpomis;
- 29.3.12. būtų pakabinti užimtumo tvarkaraščiai, kurie būtų pritaikyti gyventojams pagal jų sveikatos būklę (didelio šrifto raidės, aiškios ir trumpos žodinės formuluotės, aiškios ir tikslios nuorodos į užsiėmimo vietą);
- 29.3.13. pagal galimybes, būtų planuojamos užimtumo veiklos ir už įstaigos teritorijos;
- 29.3.14. būtų parengta tvarka / susitarimas, kaip gyventojai galėtų gauti psichologinę pagalbą;
- 29.3.15. informaciniuose stenduose būtų pateikti emocinės paramos telefonų linijų numeriai;
- 29.3.16. gyventojai būtų tinkamai supažindinami su valgiaraščių turiniu;
- 29.3.17. asmenys būtų skatinami naudotis visais stalo įrankiais;
- 29.3.18. būtų sudarytos sąlygos gyventojams šiltuoju metų sezonu maistą gauti lauke;
- 29.4.19. būtų užtikrinamas maksimalus vienam darbuotojui naktį prižiūrėti tenkantis gyventojų skaičius (40);
- 29.4.20. darbuotojų susirinkimai ir jų rezultatai (sprendimai) būtų fiksuojami įstaigos vidaus veiklos dokumentuose;

29.4.21. būtų patvirtinta vidaus tvarka, kurioje nustatyta kreipimūsi, įskaitant anoniminių, teikimo, nagrinėjimo ir atsakymų į juos pateikimo tvarka;

29.4. VŠĮ Kaltinėnų pirminės sveikatos priežiūros centro vadovui Kornelijui Andrijauskui imtis priemonių, kad:

29.4.1. būtų sudaryta galimybė kelti darbuotojams kelti kvalifikacijas ir gilinti žinias Neįgaliųjų konvencijos reikalavimų, taip pat savižudybių prevencijos, krizių valdymo srityse;

29.4.2. būtų įrengta pagalbos kvietimo sistema;

29.4.3. gyventojams būtų tinkamai organizuojamos asmens higienos paslaugos: asmens higienos patalpose būtų užtikrinta švara, tualetų patalpose būtų skystojo muilo, tualetinio popieriaus;

29.4.4. gyventojų kambariuose būtų užuolaidos (roletai), užtikrinantys privatumą;

29.4.5. gyventojams, atsižvelgiant į jų savarankiškumą, būtų sudaroma galimybė saugiai laikyti asmeninius daiktus savo atskiroje rakinamoje vietoje;

29.4.6. visose gyventojų asmens higienos patalpose būtų įrengti užraktai, užtikrinantys tiek saugumą, tiek privatumą;

29.4.7. gyventojų kambariuose visuomet būtų naudojama širma;

29.4.8. būtų nuolat gilinamos darbuotojų ir gyventojų žinios apie privatumą, įskaitant apie šios ataskaitos 9.1 punkte išvardintas gyventojų teises;

29.4.9. visiems gyventojams ISGP būtų sudaromi ir peržiūrimi per nustatytą terminą;

29.4.10. įstaigoje būtų organizuojamas gyventojų užimtumas;

29.4.11. įstaigoje atsirastų užimtumo specialistas, kuris rūpintųsi kokybišku gyventojų laisvalaikiu ir koordinuotų šią veiklą;

29.4.12. būtų parengti užimtumo planai (metiniai, mėnesiniai), pagal kuriuos būtų organizuojamos gyventojams skirtos užimtumo veiklos;

29.4.13. būtų pakabinti užimtumo tvarkaraščiai, kurie būtų pritaikyti gyventojams pagal jų sveikatos būklę (didelio šrifto raidės, aiškios ir trumpos žodinės formuluotės, aiškios ir tikslios nuorodos į užsiėmimo vietą);

29.4.14. būtų parengta tvarka / susitarimas, kaip gyventojai galėtų gauti psichologinę pagalbą;

29.4.15. informaciniuose stenduose būtų pateikti emocinės paramos telefonų linijų numeriai;

29.4.16. gyventojai būtų tinkamai supažindinami su valgiaraščių turiniu;

29.4.17. gyventojams būtų sudarytos sąlygos teikti pageidavimus dėl maisto produktų asortimento;

29.4.18. būtų įrengta gyventojams skirta maitinimosi patalpa;

29.4.19. būtų organizuojamas gyventojų lytinis švietimas ir užtikrinamas kontraceptinių priemonių prieinamumas;

29.4.20. būtų sudarytos sąlygos gyventojams šiltuoju metų sezonu maistą gauti lauke;

29.4.21. įstaigos vidaus tvarkos taisyklės būtų pritaikytos gyventojams pagal jų sveikatos būklę;

29.4.22. įstaigoje būtų atsižvelgiama į gyventojų prašymus dėl gyvenimo sąlygų ir kt.;

29.4.23. įstaigoje būtų įrengta bent viena anoniminių raštiškų kreipimūsi pateikimo dėžutė;

29.5. Seredžiaus senelių globos namų direktoriui Zigmui Zakarui imtis priemonių, kad:

29.5.1. būtų nuodugniai išsiaiškintos priežastys, dėl ko kyla gyventojų nepasitikėjimas darbuotojais, nepasitenkinimas teikiamomis paslaugomis;

29.5.2. būtų sudaryta galimybė darbuotojams kelti kvalifikacijas ir gilinti žinias Neįgaliųjų konvencijos reikalavimų, taip pat savižudybių prevencijos, krizių valdymo srityse;

29.5.3. visiems gyventojams būtų sudaryta galimybė bet kuriuo metu, esant poreikiui, pasinaudoti PKS;

37.5.4. globojami asmenys būtų maudomi ir jų lovos skalbiniai keičiami ne rečiau nei kas 7 dienas, o apžiūros registravimo žurnaluose būtų reguliariai įrašoma apie gyventojams suteiktas

asmens higienos paslaugas ir nurodomos priežastys, kuomet tokie asmenys nėra maudomi bent kartą per savaitę;

29.5.5. gyventojams būtų tinkamai organizuojamos asmens higienos paslaugos: būtų atskirtos ir pažymėtos vyrų ir moterų higienos patalpos, santechniniai įrenginiai būtų techniškai tvarkingi; asmens higienos patalpose nebūtų laikomi gyventojų vežimėliai ir vaikštynės;

29.5.6. gyventojas būtų apgyvendinamas konkrečiame kambaryje arba į kitą kambarį perkeliamas (arba keičiamas jo kaimynas) tik asmens sutikimu (išskyrus būtinus atvejus);

29.5.7. gyventojų asmens higienos patalpose būtų įrengti užraktai, užtikrinantys tiek saugumą, tiek privatumą;

29.5.8. gyventojų kambariuose visuomet būtų naudojama širma atliekant asmens higienos procedūras bei sveikatos priežiūros specialistui atliekant apžiūrą;

29.5.9. būtų nuolat gilinamos darbuotojų ir gyventojų žinios apie privatumą, įskaitant: apie galimybę užsirašinti savo gyvenamąsias patalpas ir šios ataskaitos 9.1 punkte išvardintas gyventojų teises;

29.5.10. kiekvieno gyventojų laisvė judėti įstaigos teritorijoje būtų ribojama nepažeidžiant nei jo, nei kitų gyventojų teisių, t. y. „siekiant apsaugoti paties gyventojų ir (arba) kitų gyventojų sveikatą ar gyvybę bei neribojant judėjimo laisvės daugiau, negu būtina“;

29.5.11. visuose ISGP būtų nurodyta jų sudarymo tiksliai data, visiems gyventojams būtų parengti ISGP ir būtų peržiūrėti ne rečiau kaip kartą per metus; peržiūrint ISGP būtų tikslinami pasiekti rezultatai, poreikių pokyčiai ir šia informacija remiamasi sudarant kitų metų ISGP (arba jį papildant);

29.5.12. ISGP būtų rengiamas gyventojui, kuriam jis sudaromas, dalyvaujant ir su šiais planais gyventojai ir (arba) jų atstovai bei artimieji būtų supažindinami pasirašytinai;

29.5.13. visuose ISGP būtų juos rengusių asmenų parašai;

29.5.14. ISGP būtų nurodytas gyventojų „patikimas asmuo“;

29.5.15. ISGP būtų pateikiama informacija apie gyventojų sutikimą persikelti į kitą kambarį arba būti apgyvendintam su kitu asmeniu, nurodytos perkėlimo į kitą kambarį priežastys;

29.5.16. užimtumo specialistų ligos ir / arba atostogų metu gyventojams ir toliau būtų siūlomos ir organizuojamos įvairios užimtumo veiklos;

29.5.17. būtų parengti mėnesio užimtumo planai, pagal kuriuos būtų organizuojamos veiklos gyventojams;

29.5.18. būtų imtasi priemonių panaikinti neatitikimus tarp globos namų gyventojų taisyklėse pateiktos dienotvarkės ir užimtumo tvarkaraščiuose nurodyto laiko.

29.5.19. stenduose pakabinti užimtumo tvarkaraščiai būtų pritaikyti pagal gyventojų gebėjimus (didesnės raidės);

29.5.20. pagal galimybes būtų planuojamos užimtumo veiklos ir už įstaigos teritorijos;

29.5.21. būtų sudaryta galimybė dirbančiam psychologui turėti savo darbo vietą, kurioje jis galėtų užtikrinti pokalbių su gyventojais, jų dokumentų, bylų, žurnalų konfidencialumą;

29.5.22. įstaigos psichologo kabinetas būtų pažymėtas iškaba, nurodytas jo darbo grafikas;

29.5.23. informaciniuose stenduose būtų pateikti emocinės paramos telefonų linijų numeriai;

29.5.24. gyventojai būtų tinkamai supažindinami su valgiaraščiais;

29.5.25. gyventojams būtų sudarytos sąlygos teikti pageidavimus dėl maisto produktų asortimento;

29.5.26. būtų organizuojamas gyventojų lytinis švietimas ir užtikrinamas kontraceptinių priemonių prieinamumas;

29.5.27. būtų tinkamai laikomi vaistiniai preparatai, užtikrinamas pacientų privatumas;

29.5.28. būtų sudarytos sąlygos gyventojams šiltuoju metų sezonu maistą gauti lauke;

29.5.29. būtų patvirtinta vidaus tvarka, kurioje nustatyta kreipimūsi, įskaitant anoniminių, teikimo, nagrinėjimo ir atsakymų į juos pateikimo tvarka;

29.5.30. gyventojai būtų informuoti apie anoniminių raštiškų kreipimūsi pateikimo dėžučių buvimo vietą;

29.6. VŠĮ Jurbarko socialinės paslaugos Neįgaliųjų globos namų direktorei Audronei Balčiūnienei imtis priemonių, kad:

29.6.1. būtų sudaryta galimybė darbuotojams kelti kvalifikacijas ir gilinti žinias savižudybių prevencijos, krizių valdymo srityse;

29.6.2. būtų įrengta pagalbos kvietimo sistema;

29.6.3. būtų atskirtos ir pažymėtos vyrų bei moterų higienos patalpos;

29.6.4. gyventojams, atsižvelgiant į jų savarankiškumą, būtų sudaroma galimybė saugiai laikyti asmeninius daiktus savo atskiroje rakinamoje vietoje;

29.6.5. gyventojams, atsižvelgiant į jų savarankiškumą, būtų sudaroma galimybė užsirakinti savo gyvenamąsias patalpas;

29.6.6. būtų nuolat gilinamos darbuotojų ir gyventojų žinios apie privatumą, įskaitant: apie galimybę užsirakinti savo gyvenamąsias patalpas ir šios ataskaitos 9.1 punkte išvardintas gyventojų teises;

29.6.7. ISGP būtų rengiamas gyventojui, kuriam jis sudaromas, dalyvaujant ir su šiais planais gyventojai ir (arba) jų atstovai bei artimieji būtų supažindinami pasirašytinai;

29.6.8. visuose ISGP būtų juos rengusių asmenų parašai;

29.6.9. ISGP būtų detalizuojamos gyventojams teikiamos paslaugos ir priemonės, kuriomis siekiama socialinės globos uždavinių įgyvendinimo, pateikiamas trumpas ISGP įgyvendinimo proceso aprašymas;

29.6.10. būtų sudaryta galimybė dirbančiam psychologui turėti savo darbo vietą, kurioje jis galėtų užtikrinti pokalbių su gyventojais, jų dokumentų, bylų, žurnalų konfidencialumą;

29.6.11. stenduose pakabinti užimtumo tvarkaraščiai būtų pritaikyti pagal gyventojų sveikatos būklę (didelio šrifto raidės);

29.6.12. įstaigos psichologas turėtų sudarytą darbo grafiką, kuriame atsispindėtų jo darbo keliose įstaigos padaliniuose trukmė;

29.6.13. įstaigos psichologas savo darbo vietoje turėtų savo metinius darbo planus, konsultacijų žurnalą;

29.6.14. įstaigos psichologo kabinetas būtų pažymėtas iškaba, ant durų patalpintas jo darbo grafikas;

29.6.15. informaciniuose stenduose būtų pateikti emocinės paramos telefono linijų numeriai;

29.6.16. būtų organizuojamas gyventojų lytinis švietimas ir užtikrinamas kontraceptinių priemonių prieinamumas;

29.6.17. būtų sudarytos sąlygos gyventojams šiltuoju metų sezonu maistą gauti lauke;

29.6.18. įstaigoje būtų įrengta bent viena anoniminių raštiškų kreipimusių pateikimo dėžutė;

29.7. Pagėgių palaikomojo gydymo, slaugos ir senelių globos namų direktorei Reginai Narušienei imtis priemonių, kad:

29.7.1. būtų nuodugniai išsiaiškintos priežastys, dėl kurių kyla gyventojų nepasitikėjimas darbuotojais, nepasitenkinimas teikiamomis ko;

29.7.2. asmens higienos patalpos būtų pritaikytos judėjimo negalią turinčių asmenų poreikiams (įrengti ranktūriai, šviesos jungikliai turi būti pasiekiami vežimėlyje sėdinčiam žmogui), gyvenamuosiuose kambariuose įrengtos pakankamai plačios įvežti lovą durys);

29.7.3. visiems gyventojams būtų sudaryta galimybė bet kuriuo metu, esant poreikiui, pasinaudoti PKS;

29.7.4. globojami asmenys būtų maudomi ir jų lovos skalbiniai keičiami ne rečiau nei kas 7 dienas, o apžiūros registravimo žurnaluose būtų reguliariai įrašoma apie gyventojams suteiktas asmens higienos paslaugas ir nurodomos priežastys, kuomet tokie asmenys nėra maudomi bent kartą per savaitę;

29.7.5. įstaigoje nebūtų asmenims apgyvendinti skirtų pereinamųjų kambarių;

29.7.6. gyventojams, atsižvelgiant į jų savarankiškumą, būtų sudaroma galimybė užsirakinti savo gyvenamąsias patalpas;

29.7.7. gyventojų asmens higienos patalpose būtų įrengti užraktai, užtikrinantys tiek saugumą, tiek privatumą;

29.7.8. gyventojų kambariuose visuomet būtų naudojama širma atliekant asmens higienos procedūras bei sveikatos priežiūros specialistų atliekamos apžiūros metu;

29.7.9. bendruomenės slaugytojas gyventojų sveikatos priežiūros specialisto atliekamoje apžiūroje dalyvautų tik esant gyventojų prašymui;

29.7.10. būtų nuolat gilinamos darbuotojų ir gyventojų žinios apie privatumą, įskaitant: apie galimybę užsirakinti savo gyvenamąsias patalpas ir šios ataskaitos 9.1 punkte išvardintas gyventojų teises;

29.7.11. galimybė gamintis maistą savo reikmėms (2-ajame korpuse) būtų užtikrinta ir gyventojams, judantiems neįgaliojo vėžimėliais;

29.7.12. visuose ISGP būtų nurodyta jų sudarymo data, visiems gyventojams būtų parengti vienodos formos ISGP;

29.7.13. peržiūrint ISGP būtų tikslinami pasiekti rezultatai, poreikių pokyčiai ir šia informacija remiamasi sudarant kitų metų ISGP (arba jį papildant);

29.7.14. ISGP būtų nurodytas gyventojų „patikimas asmuo“;

29.7.15. vykdant gyventojų žalingų įpročių prevenciją, būtų naudojamosi galimybė gauti savivaldybėse veikiančių visuomenės sveikatos biurų pagalbą;

29.7.16. įstaigoje būtų pasirūpinta užimtumo kambariu / patalpomis (2-asis korpusas);

29.7.17. būtų parengti užimtumo metiniai planai, pagal kuriuos gyventojams būtų organizuojamos užimtumo veiklos;

29.7.18. būtų pakabinti užimtumo tvarkaraščiai, kurie būtų pritaikyti gyventojams pagal jų sveikatos būklę (didelio šrifto raidės, aiškios ir trumpos žodinės formuluotės, aiškios ir tikslios nuorodos į užsiėmimo vietą);

29.7.19. informaciniuose stenduose būtų pateikti emocinės paramos telefonų linijų numeriai;

29.7.20. būtų sudaryta galimybė darbuotojams kelti kvalifikacijas savižudybių prevencijos, krizių valdymo srityse;

29.7.21. būtų užtikrintas pacientų privatumas;

29.7.22. būtų sudarytos sąlygos gyventojams šiltuoju metų sezonu maistą gauti lauke;

29.7.23. būtų sudaromi darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo planai ir nuosekliai siekiama juos įgyvendinti;

29.7.24. būtų patvirtinta vidaus tvarka, kurioje nustatyta kreipimūsi, įskaitant anoniminių, teikimo, nagrinėjimo ir atsakymų į juos pateikimo tvarka;

29.7.25. kiekviename įstaigos korpuse būtų įrengta bent viena anoniminių raštiškų kreipimūsi pateikimo dėžutė;

29.8. VŠĮ Smalininkų senjorų namų direktoriui Dariui Vasiliauskui imtis priemonių, kad:

29.8.1. būtų sudaryta galimybė darbuotojams kelti kvalifikacijas agresyvaus elgesio valdymo bei patirto smurto požymių atpažinimo, savižudybių prevencijos, krizių valdymo srityse;

29.8.2. visiems gyventojams būtų sudaryta galimybė bet kuriuo metu, esant poreikiui, pasinaudoti PKS (mygtukai būtų ranka lengvai pasiekiamoje vietoje);

29.8.3. gyventojams, atsižvelgiant į jų savarankiškumą, būtų sudaroma galimybė saugiai laikyti asmeninius daiktus savo atskiroje rakinamoje vietoje;

29.8.4. gyventojų kambariuose visuomet būtų naudojama širma atliekant asmens higienos procedūras bei sveikatos priežiūros specialistams atliekant apžiūras;

29.8.5. būtų nuolat gilinamos darbuotojų ir gyventojų žinios apie privatumą, įskaitant: apie galimybę užsirakinti savo gyvenamąsias patalpas ir šios ataskaitos 9.1 punkte išvardintas gyventojų teises;

29.8.6. kiekvieno gyventojų laisvė judėti įstaigos teritorijoje būtų ribojama nepažeidžiant nei jo, nei kitų gyventojų teisių, t. y., siekiant apsaugoti paties gyventojų ir (arba) kitų globojamų asmenų sveikatą ar gyvybę bei neribojant judėjimo laisvės daugiau, negu būtina;

29.8.7. būtų atsižvelgta į CPT rekomendacijas dėl suvaržymo priemonių taikymo;

29.8.8. ISGP būtų detalizuojamos gyventojams teikiamos paslaugos ir priemonės, kuriomis siekiama socialinės globos uždavinių įgyvendinimo, pateikiamas trumpas ISGP įgyvendinimo proceso aprašymas;

29.8.9. stenduose pakabinti užimtumo tvarkaraščiai būtų pritaikyti pagal gyventojų gebėjimus (didesnės raidės);

29.8.10. informaciniuose stenduose būtų pateikti emocinės paramos telefonų linijų numeriai;

29.8.11. būtų sudarytos sąlygos gyventojams šiltuoju metų sezonu maistą gauti lauke;

29.8.12. būtų patvirtinta vidaus tvarka, kurioje nustatyta kreipimusi, įskaitant anoniminių, teikimo, nagrinėjimo ir atsakymų į juos pateikimo tvarka;

29.9. Adakavo socialinės globos namų direktorei Kristinai Anulienei imtis priemonių, kad:

29.9.1. asmens higienos patalpos būtų pritaikytos judėjimo negalią turinčių asmenų poreikiams (įrengti ranktūriai);

29.9.2. visiems gyventojams būtų sudaryta galimybė bet kuriuo metu, esant poreikiui, pasinaudoti PKS (mygtukai turi būti ranka lengvai pasiekiamoje vietoje);

29.9.3. asmens higienos patalpose esantys santechnikos įrenginiai būtų techniškai tvarkingi;

29.9.4. būtų atitinkamai pažymėtos vyrų ir moterų higienos patalpos;

29.9.5. globojami asmenys būtų maudomi ir jų lovos skalbiniai keičiami ne rečiau nei kas 7 dienas, o apžiūros registravimo žurnaluose būtų reguliariai įrašoma apie gyventojams suteiktas asmens higienos paslaugas ir nurodomos priežastys, kuomet tokie asmenys nėra maudomi bent kartą per savaitę;

29.9.6. drabužiai būtų skiriami kiekvienam gyventojui, individualiai;

29.9.7. personalas, prieš įeidamas į gyventojų kambarį, visuomet pasibelstų (net jei durys yra praviros);

29.9.8. vidaus tvarkos taisyklėse būtų nurodyti konkretūs pagrindai, kokiais atvejais gyventojai turi leisti tikrinti asmeninius daiktus ir jų laikymo vietą bei patalpas;

29.9.9. gyventojų asmens higienos patalpose būtų įrengti užraktai, užtikrinantys tiek saugumą, tiek privatumą (2-ajame korpuse);

29.9.10. gyventojų kambariuose visuomet būtų naudojama širma atliekant asmens higienos procedūras bei sveikatos priežiūros specialistams atliekamų apžiūras;

29.9.11. būtų nuolat gilinamos darbuotojų ir gyventojų žinios apie privatumą, įskaitant: apie galimybę užsirakinti savo gyvenamąsias patalpas ir šios ataskaitos 9.1 punkte išvardintas gyventojų teises;

29.9.12. parengti aiškiai apibrėžtą tvarką, kokiais atvejais ir kokios sveikatos būklės asmenys apgyvendinami skyriuje, kuriame būtų ribojamas jų judėjimas;

29.9.13. visuose ISGP būtų juos rengusių asmenų parašai;

29.9.14. ISGP būtų detalizuojamos gyventojams teikiamos paslaugos ir priemonės, kuriomis siekiama socialinės globos uždavinių įgyvendinimo, pateikiamas trumpas ISGP įgyvendinimo proceso aprašymas;

29.9.15. užimtumo specialistų ligos ir / arba atostogų metu gyventojams ir toliau būtų siūlomos ir organizuojamos įvairios užimtumo veiklos;

29.9.16. būtų pasirūpinta užimtumo kambariu / patalpomis (2-ajame korpuse);

29.9.17. būtų parengtas bendras visų dirbančių užimtumo specialistų veiklos tvarkaraštis;

29.9.18. būtų pakabinti užimtumo tvarkaraščiai, kurie būtų pritaikyti gyventojams pagal jų sveikatos būklę (didelio šrifto raidės, aiškios ir trumpos žodinės formuluotės, aiškios ir tikslios nuorodos į užsiėmimo vietą);

29.9.19. būtų sudarytos sąlygos įstaigos psichologui dirbti visuose įstaigos padaliniuose, įskaitant ir pagrindinius Adakavo GN;

29.9.20. informaciniuose stenduose būtų pateikti emocinės paramos telefonų linijų numeriai;

29.9.21. būtų sudaryta galimybė darbuotojams kelti kvalifikacijas savižudybių prevencijos, krizių valdymo srityse;

29.9.22. vykdant gyventojų žalingų įpročių prevenciją, būtų naudojamosi galimybe gauti savivaldybėse veikiančių visuomenės sveikatos biurų pagalbą;

29.9.23. gyventojai būtų tinkamai supažindinami su valgiaraščių turiniu;

29.9.24. organizuojamas gyventojų lytinis švietimas ir užtikrinamas kontraceptinių priemonių prieinamumas;

29.9.25. būtų sudarytos sąlygos gyventojams šiltuoju metų sezonu maistą gauti lauke;

29.9.26. įstaigoje iškabintos įstaigos vidaus tvarkos taisyklės būtų pritaikytos gyventojams pagal jų sveikatos būklę;

29.9.27. gyventojai būtų informuoti apie anoniminių raštiškų kreipimūsi pateikimo dėžučių buvimo vietą;

29.10. Tauragės rajono savivaldybės BĮ Lauksargių globos namų direktorei Jovitai Černeckienei imtis priemonių, kad:

29.10.1. būtų nuodugnai išsiaiškintos priežastys, dėl ko kyla gyventojų nepasitikėjimas darbuotojais, nepasitenkinimas teikiamomis paslaugomis;

29.10.2. būtų sudaryta galimybė darbuotojams kelti kvalifikacijas ir gilinti žinias Neįgaliųjų konvencijos reikalavimų, taip pat savižudybių prevencijos, krizių valdymo srityse;

29.10.3. visiems gyventojams būtų sudaryta galimybė bet kuriuo metu, esant poreikiui, pasinaudoti PKS (mygtukai būtų ranka lengvai pasiekiamoje vietoje); PKS signalai nurodytų darbuotojui būtent to kambario numerį, į kurį kviečia pagalbos prašantis asmuo; būtų apsvarstytos galimybės pritaikyti įstaigos bendrojo naudojimo patalpas asmenims, kurie turi regos negalią: laiptinėse ir koridoriuose (prieš slenksčius) įrengti skirtingo reljefo grindų dangą, savarankiškai naudotis liftu padedančius reljefinius informacinius užrašus;

29.10.4. santechnikos įrenginiai būtų techniškai tvarkingi, dušo patalpoje grindų nuolydžio kryptis užtikrintų vandens nutekėjimą; asmens higienos patalpoje pakabinta spintelė netrukdytų naudotis kriaukle;

29.10.5. drabužiai būtų skiriami kiekvienam gyventojui, individualiai;

29.10.6. personalas, prieš įeidamas į gyventojų kambarį, visuomet pasibelstų (net jei durys yra praviros);

29.10.7. gyventojams, atsižvelgiant į jų savarankiškumą, būtų sudaroma galimybė saugiai laikyti asmeninius daiktus savo atskiroje rakinamoje vietoje;

29.10.8. gyventojams, atsižvelgiant į jų savarankiškumą, būtų sudaroma galimybė užsirakinti savo gyvenamąsias patalpas;

29.10.9. gyventojas būtų apgyvendinamas konkrečiame kambaryje arba į kitą kambarį perkeliamas (arba keičiamas jo kaimynas) tik asmens sutikimu (išskyrus būtinus atvejus);

29.10.10. vidaus tvarkos taisyklėse būtų nurodyti konkretūs pagrindai, kokiais atvejais gyventojai bet kuriuo paros metu privalo įsileisti darbuotojus į savo kambarį;

29.10.11. bendruomenės slaugytojas gyventojų sveikatos priežiūros specialisto atliekamoje apžiūroje dalyvautų tik esant gyventojų prašymui;

29.10.12. būtų nuolat gilinamos darbuotojų ir gyventojų žinios apie privatumą, įskaitant: apie galimybę užsirakinti savo gyvenamąsias patalpas ir šios ataskaitos 9.1 punkte išvardintas gyventojų teises;

29.10.13. ISGP būtų rengiamas gyventojui, kuriam jis sudaromas, dalyvaujant ir su šiais planais gyventojai ir (arba) jų atstovai bei artimieji būtų supažindinami pasirašytinai;

29.10.14. ISGP būtų pateikiama informacija apie gyventojų sutikimą persikelti į kitą kambarį arba būti apgyvendintam su kitu asmeniu, nurodytos perkėlimo į kitą kambarį priežastys;

29.10.15. įstaigoje atsirastų užimtumo specialistas, kuris rūpintųsi kokybišku gyventojų laisvalaikiu ir koordinuotų šią veiklą;

29.10.16. būtų parengti užimtumo metiniai planai, pagal kuriuos būtų organizuojamos gyventojų užimtumo veiklos;

29.10.17. būtų pakabinti užimtumo tvarkaraščiai, kurie būtų pritaikyti gyventojams pagal jų sveikatos būklę (didelio šrifto raidės, aiškios ir trumpos žodinės formuluotės, aiškios ir tikslios nuorodos į užsiėmimo vietą);

29.10.18. informaciniuose stenduose būtų pateikti emocinės paramos telefonų linijų numeriai;

29.10.19. būtų organizuojamas gyventojų lytinis švietimas ir užtikrinamas kontraceptinių priemonių prieinamumas; sudarytos sąlygos porai gyventi kartu;

29.10.20. būtų sudarytos sąlygos gyventojams šiltuoju metų sezonu maistą gauti lauke;

29.10.21. visi darbuotojų susirinkimai ir jų rezultatai (sprendimai) būtų fiksuojami įstaigos vidaus veiklos dokumentuose;

29.10.22. įstaigos vidaus tvarkos taisyklės būtų pritaikytos gyventojams pagal jų sveikatos būklę.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19^l straipsnio 6 dalimi apie Seimo kontrolieriaus rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus pranešti iki 2018 m. gruodžio 28 dienos. Kompetentingos institucijos turi konsultuotis su Seimo kontrolieriumi dėl rekomendacijų galimų įgyvendinimo priemonių.

Seimo kontrolierius, Įstaigos vadovas

Augustinas Normantas